

Бојко Киранџиски

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

за четврто одделение

за учениците од другите заедници
деветгодишно основно образование

Скопје, 2009

Уредник:

Рецензенти:

д-р Атанас Николовски
Катица Стојчевска
Менка Трепалиовска

Лектор:

м-р Ранко Младеновски

Илустратор:

Александар Сотировски

Со решение на Министерството за образование и наука број _____ министерот за образование и наука го одобрува за употреба овој учебник.

СРЕЌЕН ПОЧЕТОК

Летото замина во спомените, во сеќавањата. Заврши летниот распуст. Ги снеса убавите денови исполнети со игри, капење, прошетки. Дојде септември. Почнува новата учебна година.

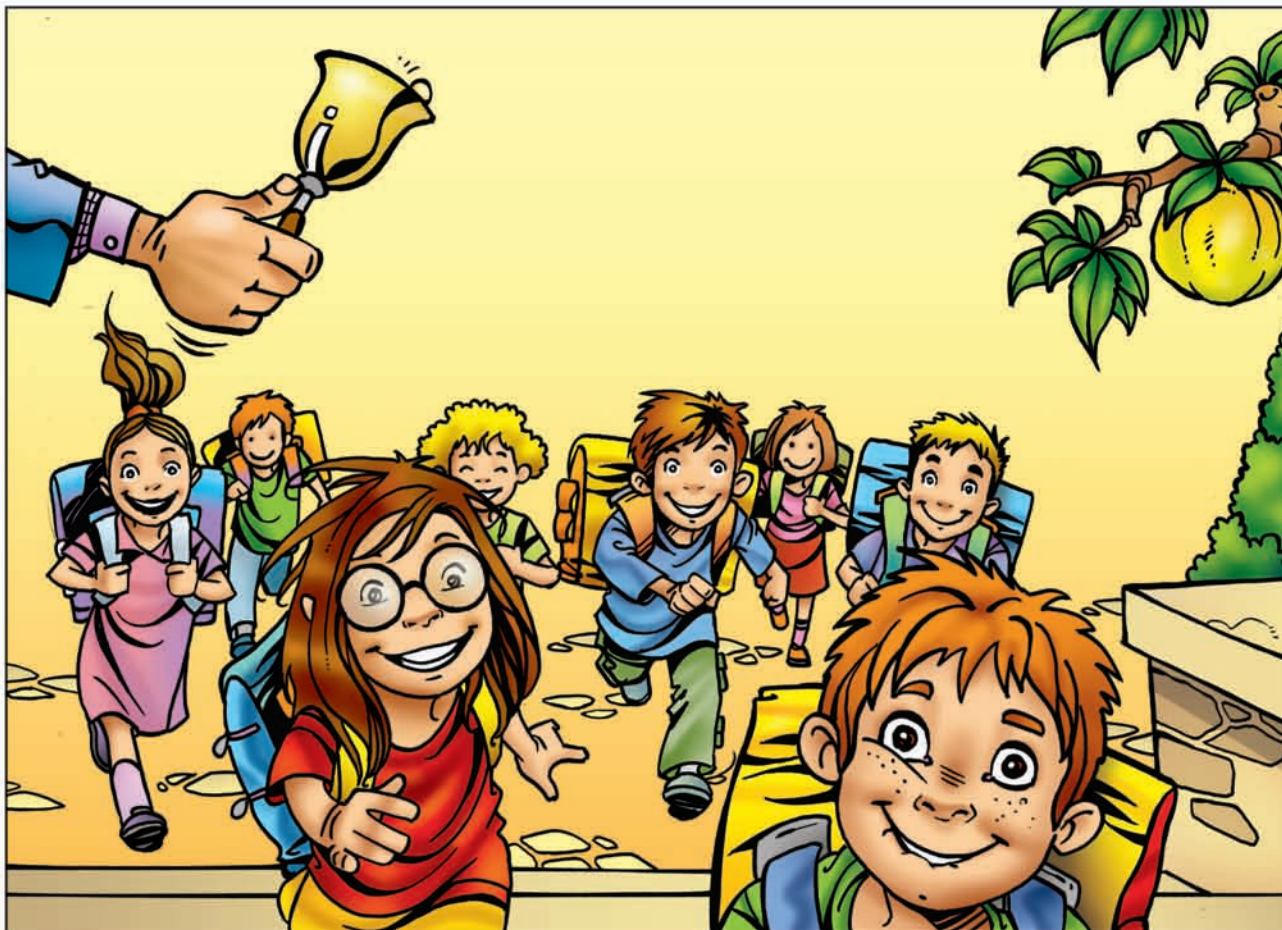
Училишното звоно звони. Се отвораат вратите на училиштата. Училниците се исполнуваат со ученици. Тие во групи раскажуваат кој каде бил на одмор.

Највесели се првачињата. Првата нивна учителка радосно ги очекува. А тие? Со среќа првачиња. Среќен почеток.

Четвртооденци здраво! Годинава ќе учиме нов предмет - македонски јазик.

Многу среќа и успех во учењето ви посакуваат:

вашите наставници и авторот на учебникот.

НАШЕТО УЧИЛИШТЕ

ЕВЕ НЕ ВО ШКОЛО ПАК

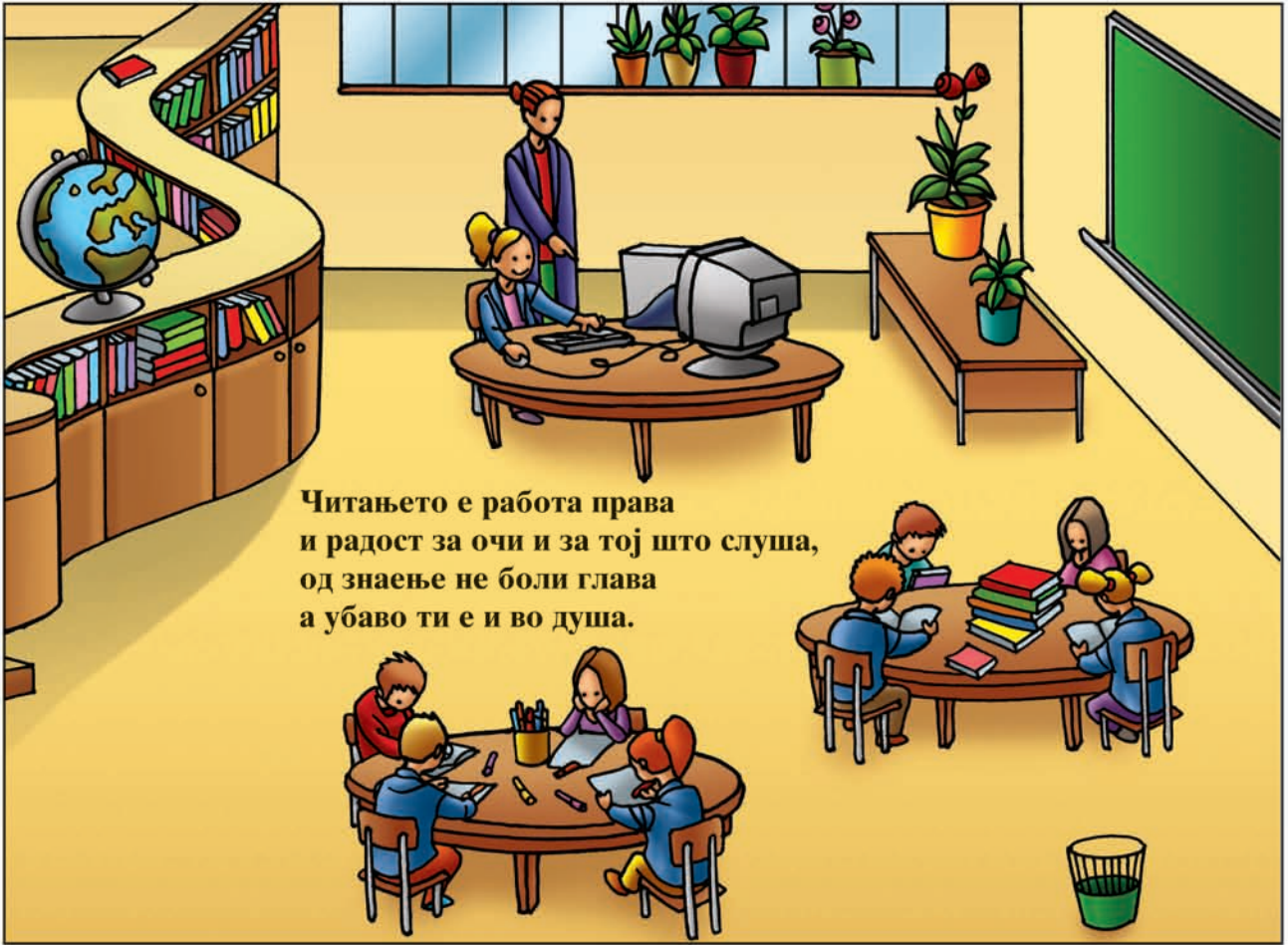
Мина весел летен одмор,
под благ сончев зрак,
чукна, чукна свонче мило
еве нè во школо пак.

Некој беше на планина,
и дишеше воздух чист,
в гора кај што стада пасат
и трепери нежен лист.

А јас бев со мама, тато,
крај езеро в Охрид драг
се бањавме во езеро
нè галеше ветер благ.

ПРОСТОРИИ ВО НАШЕТО УЧИЛИШТЕ

Читањето е работа права
и радост за очи и за тој што слуша,
од знаење не боли глава
а убаво ти е и во душа.

директор

наставници

библиотека

еко-катче

информатичка училница

фискултурна сала

УЧИМЕ МАКЕДОНСКИ

На првиот час по македонски јазик во нашата училница влезе директорот со нова наставничка.

- Дobar ден ученици. Ова е вашата наставничка по македонски јазик. И вам и на вашата наставничка ви пожелувам многу среќа и успех во учењето.

Потоа директорот излезе од училницата. Наставничката по македонски јазик ни кажа дека се вика Весна, а потоа сите ние по ред го кажувавме своето име и презиме.

КЛУПА НА КЛУПА СЕ ЖАЛИ

- Едно дете немирно
со ноже ме делка,
како да сум кромид
како да сум зелка.

Сто букви и бројки
глеј сосетке, драга,
длабоко се врежани
во мојата снага.

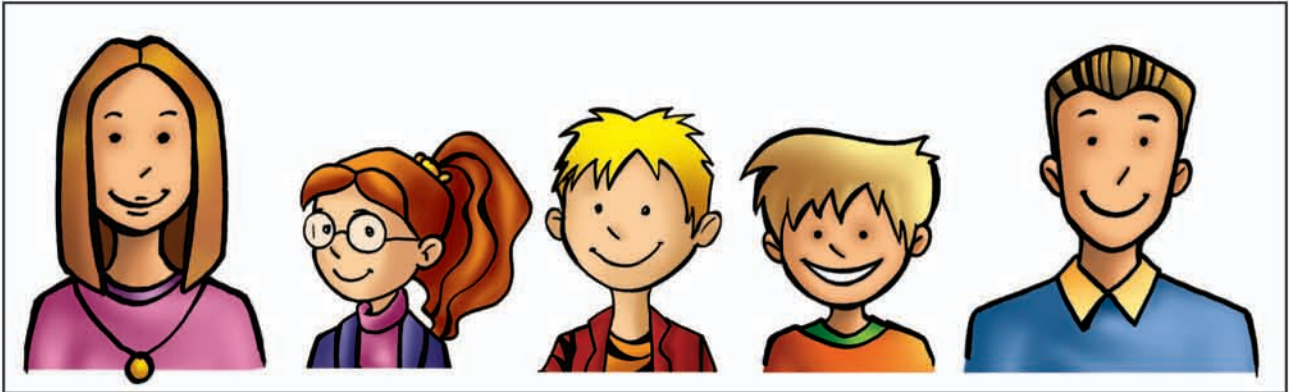

Училиштето - тоа ти е половина мака
и тоа ти лесно ќе го средиш
убава книга имај во рака,
што повеќе знаеш ти повеќе врелиш.

СЕМЕЈСТВО

РОДИТЕЛИ И ДЕЦА

мајка
родителка

ќерка
девојче

син
момче

син
момче

татко
родител

баба
родители на мајката

дедо

внуци
братучеди и братучетки

баба
родители на таткото

дедо

брат
на мајката - вујко

сестра
на мајката - тетка

брат
на таткото - стрико (чичко)

сестра
на таткото - тетка

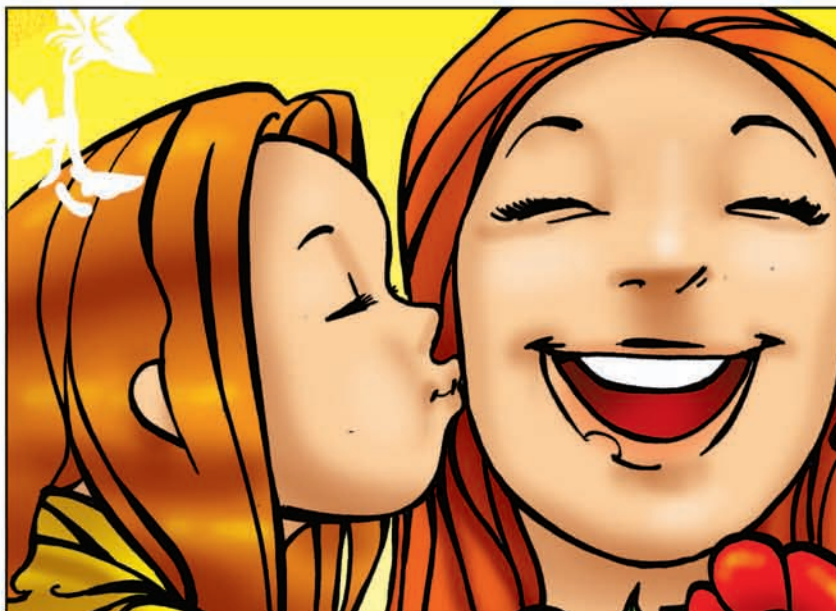
Разговарајте:

Прашувајте за секоја слика и одговарајте. Пример: Кој е тоа? Тоа е таткото.

ОЧИТЕ МАМИНИ

Посветли од Сонцето
над вишните планини -
очи светли, мамини!

Потопли од птицине
низ житните рамнини -
очи топли мамини!
Повечни од сказните
од далечни дамнини -
очи вечни, мамини!
Почисти од росана
низ утрински градини -
очи чисти мамини.

ЧИЕ Е ДЕВОЈЧЕТО

Еднаш на патот сретнав едно девојче.
Весело се смееше и ме поздрави.

- Добар ден! - ми рече.
- Добар ден, и реков јас.
- Чије си ти, убаво девојче?
- На баба ми, одговори девојчето.
- А чија е баба ти?
- На дедо ми, одговори весело девојчето.
- А чиј е дедо ти?
- На мајка ми.
- А чија е мајка ти?
- На татко ми.
- А чиј е татко ти, прашав јас.
- Мој, рече девојчето, и весело се насмеа.
- Аха - му реков на девојчето - сега знам чија си.

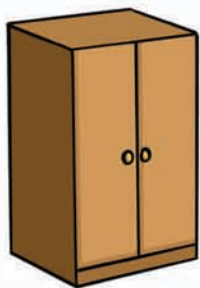
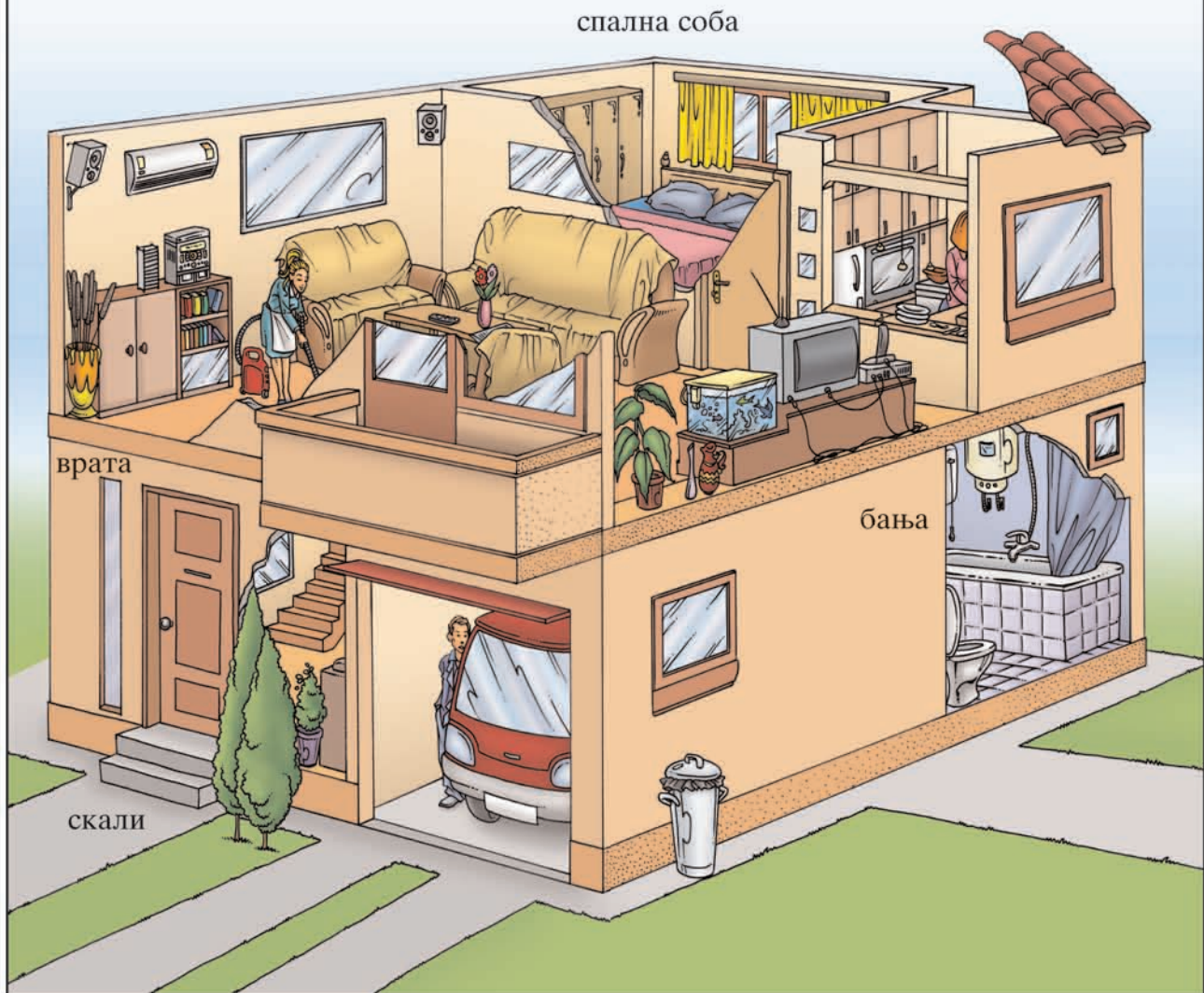
БРАЌА БЛИЗНАЦИ

Близначињата Тимче и Тони
учат во четврто одделение.
Имаат ист број петки
и примерно поведење.

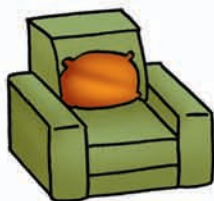
Носат исти чанти и ист број патики,
иста облека, и сè така...
Само што Тони пишува со десната,
а Тимче со левата рака!

НАШИОТ ДОМ

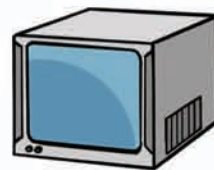
шифоњер

фотелја

фрижидер

телевизор

кревет

бојлер

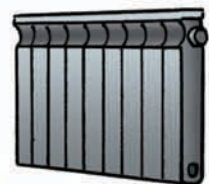
шпорет

маса

стол

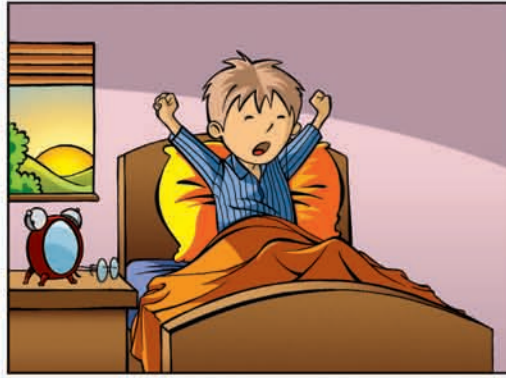

радијатор

перница

ПОЗДРАВУВАЊЕ

кога?
наутро
УТРО
првите часови на денот

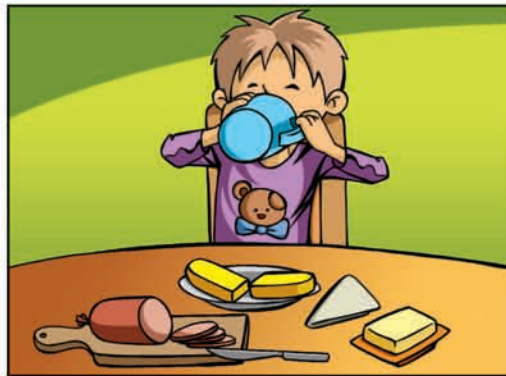
ДОБРО УТРО

дење
ДЕН
време од изгревање
до заобање на сонцето

ДОБАР ДЕН

навечер
ВЕЧЕР
првите часови на ноќта

**ДОБРОВЕЧЕР
ДОБРА ВЕЧЕР**

ноќе
НОЌ
првите часови на ноќта

**ДОБРА НОЌ
ЛЕКА НОЌ**

деноноќие 24 часа.

23 септември

22 март

ЗАПОЗНАВАЊЕ

- Добар ден, Кенан.
- Здраво Фатмир. Да ве запознаам. Ова е мојата сестра Агнеса.
- Добар ден! Јас сум Агнеса.
- Здраво Агнеса, јас сум Кенан.

ПРЕТСТАВУВАЊЕ

Се викам Екрем.
Ученик сум во четврто одделение
во основното училиште „Тефеус“.
Јас и моите родители живееме
во населба Тафталице во Скопје.

Јас се викам Агнеса.
Учам во четврто одделение
во училиштето „Лирија“.
Живеам на улица „Тодор Циповски“
во Тетово.

Пречекување гости

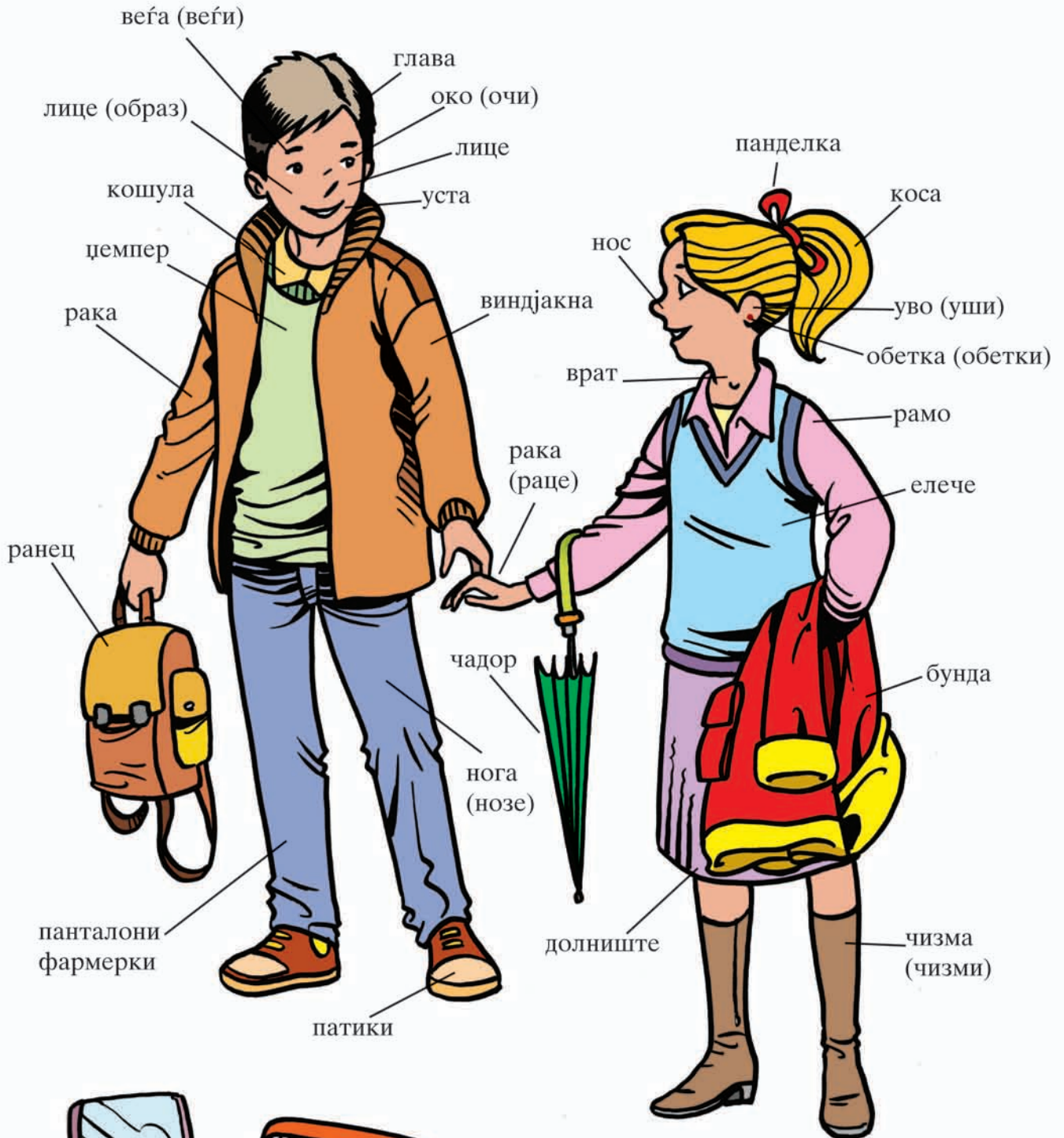
Добредојде и добре дојде!
Добредојдовте!
Повелете, влезете!
Добре најдов!

Испраќање гости

До гледање и до видување
Збогум и со среќа
Со здравје оди и со здравје дојди
Среќен пат.

МОМЧЕ - ДЕВОЈЧЕ

ученик - ученичка

огледало

чешел

ГАТАНКА

Густа гора - под гората тумба;
под тумбата - два плета;
под плетови - два извора;
под извори - две чешми;
а под нив - воденица.

ракавици

ГРАД

СКОПЈЕ

- Гледај, тоа е Водно,
а она таму -
Скопско Поле родно.

Ете го Вардар,
наша најголема река,
ромори, тече
којзнае колку века?

Три пати градот в пламен горел,
со векови народот
за слобода се борел.

Но сега Скопје
во радости блика,
погледај, рамка со нова лика.

Нови зборови:

ромори - жубори, се слуша глас, шум од течењето на поток или река;

блика - тече многу вода - во песнава: радост блика како силни млазеви вода.

Размисли и одговори!

Кои слики се претставени во првата строфа?

За што пее поетот во втората?

Што се случило во овој град низ вековите? Какво е денес Скопје?

Задача:

Најди скица - план на Скопје или за градот во кој живееш и со твоите соученици разговарај за поважните објекти и културно историски споменици на нашиот главен град, односно разговарајте за вашиот град.

ПОЛИЦАЕЦ

По снег, по дожд и во бура
на улица тој дежура.
Возила и деца се движат,
тој за сите води грижа.
На крстопат крева рака
сегде ред да има сака.
Кога велам стој
наредба е зборот мој.

СЕЛО

ЖЕЛБАТА НА ДЕДО

- Гледај го внуче, моето село,
скриено в шума, ко грутче бело.

Таму сум роден, во куќа мала,
фала на мајка, на татко фала.

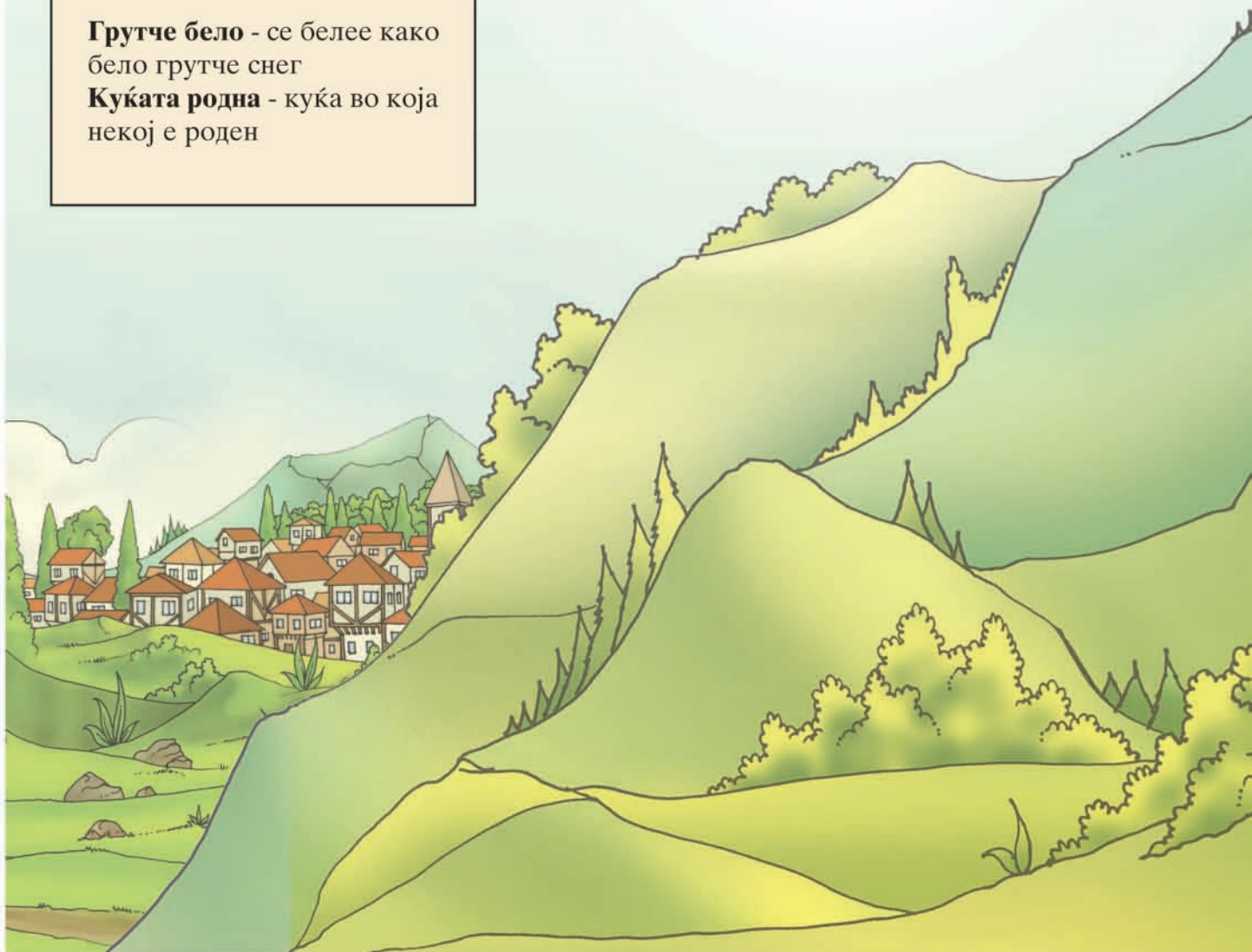
- Води ме в село! - дедо ме моли:
„Таму сум роден, срце ме боли“.

- Куќата родна јас да ја видам
в година не знам дал жив ќе бидам.

Нови зборови:

Грутче бело - се белее како
бело грутче снег

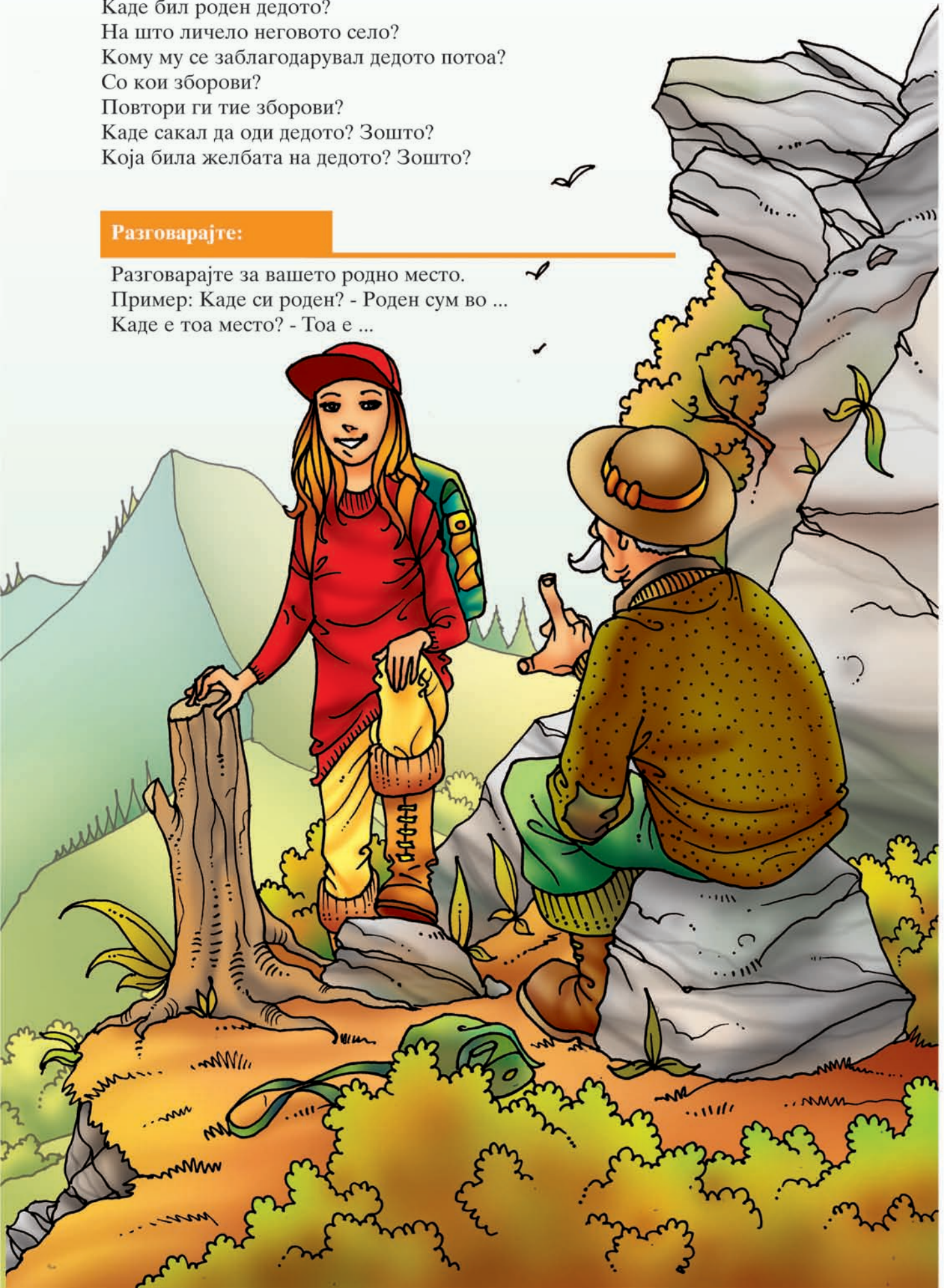
Куќата родна - куќа во која
некој е роден

Каде бил роден дедото?
На што личело неговото село?
Кому му се заблагодарувал дедото потоа?
Со кои зборови?
Повтори ги тие зборови?
Каде сакал да оди дедото? Зошто?
Која била желбата на дедото? Зошто?

Разговарајте:

Разговарајте за вашето родно место.
Пример: Каде си роден? - Роден сум во ...
Каде е тоа место? - Тоа е ...

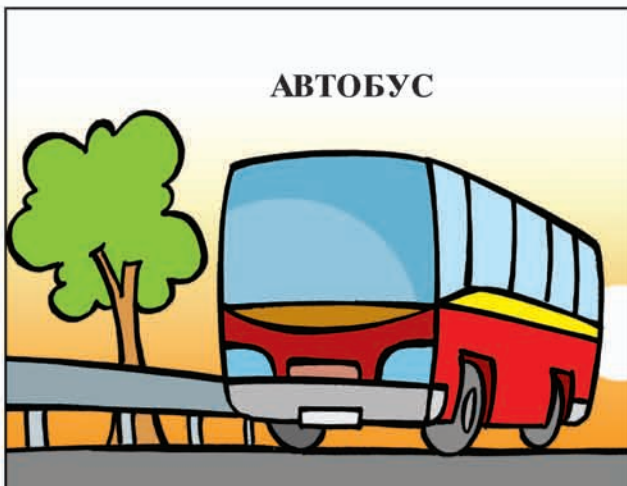
СООБРАЌАЈ И СООБРАЌАЈНИ СРЕДСТВА

Авионче белокрило,
Низ облаци ти што леташ,
Ти се молам да ме земеш,
Над земјава да ме шеташ.

Со столови и кревети
По железен пат тој јури,
Носи луѓе, дење, ноќе
По дождови и по бури.

СООБРАЌАЈНИТЕ ЗНАЦИ - НАШИ ПРИЈАТЕЛИ

Нигде без завој, вглабнатини
нема на земјава пат,
патнику те сакаме ние
како да си ни брат.

Патнику почитувај го
секој сообраќаен знак
ние имаме убава желба
да се видиме пак.

Најмилите твои те чекаат
да се вратиш кај нив,
ние сме чувари твои
биди ни здрав и жив.

Разговарајте:

Разговарајте за сообраќајните знаци.

Каква форма и боја имаат знаците кои забрануваат?

Каква форма и боја имаат знаците кои предупредуваат?

Каква форма и боја имаат знаците кои информираат?

ГАТАНКА

Крстосница краси тој
чува живот твој и мој
Што е тоа?

СО НАС РАСНЕ И НАШАТА ТАТКОВИНА

Кога сме сосема мали, нашата татковина е помала и од нас самите. Таа е тогаш црешна на градите на мама. Не пои со бел сок и вели: „Раснете, раснете! Со вас и татковината расне.“

Кога сме почнале да одиме, нашата татковина порасна колку нашата куќа, па колку целата наша улица. Потоа станува колку градот, колку полето, наоколу со житата, со овоштарниците, со градините и лозјата.

- Еј, татковино. Зошто раснеш толку бргу?

- Затоа што и вие бргу раснете.

Трчаме по татковината и ја наоѓаме во друг град. Тој град е, исто така, нашата татковина.

Потоа пронаоѓаме едно село, па уште едно... па гледаме друго поле, други села, други планини, други градови, реки и езера.

Срцето чука ли, чука. И одеднаш разбираме дека е и тука - во срцето, длабоко во нас, и дека секогаш ќе биде со нас. Каде и да бидеме и колку и да сме.

Запомнете!

Татковина е збор што значи земја (или држава) во која човекот се родил, во која израснал, во која жевее(л). Таа земја (држава) се сака со целото срце, душа и разум. Изразите (обично два или три збора): **моето родно село, мојот град, мојата дедовина, мојата татковина** - значат исто.

Нашата земја (нашата држава) се вика Република Македонија.

Кој празник го славиме на 8 Септември?

ЧЕСТИТКА ЗА 8 СЕПТЕМВРИ

Татковина наша мила
роден крају драг,
честитки за твојот празник
денес прими пак.

В тебе среќни да бидеме
секој ден и час -
татковино - убавице
најмила за нас.

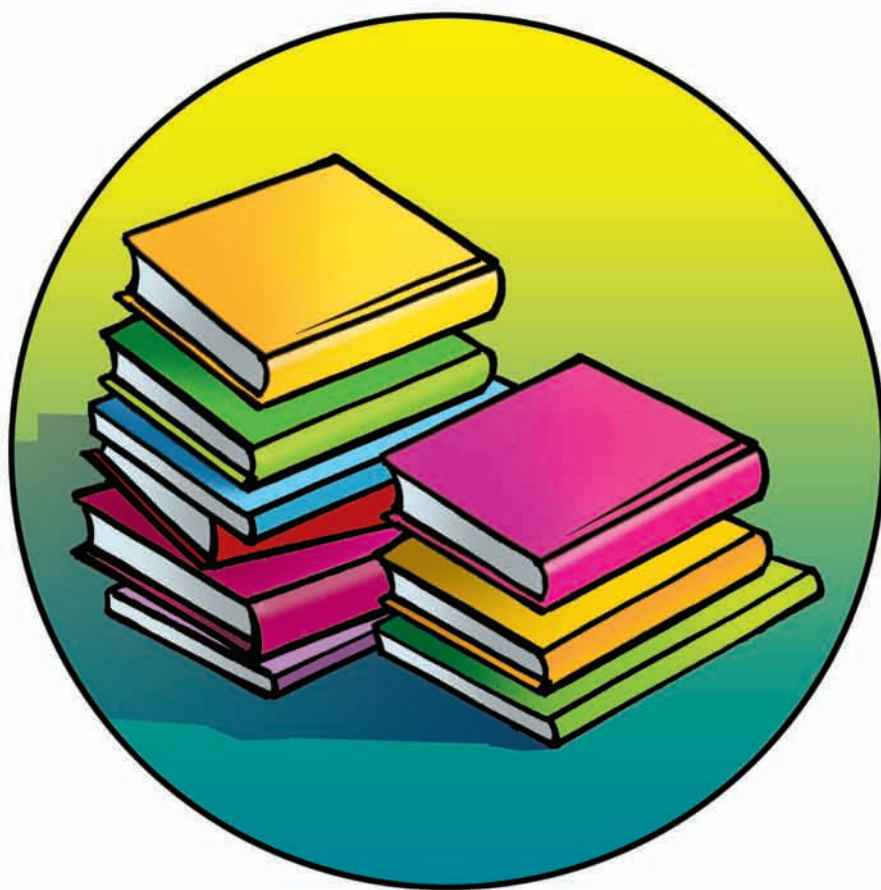
ТАТКОВИНА

Нигде на светот под вишно небо,
под златен сончев сјај,
толку убава земја нема
ко мојот роден крај.

Врвови - вишни, гори зелени
и реки голем број,
те личат тебе, о, земјо моја
о, роден крају мој!

За мене ти си живот и среќа,
најголем, најмил, дар,
во моето срце за тебе, земјо
гори љубов ко жар.

**УЧИМЕ ДА ЧИТАМЕ
МАКЕДОНСКИ**

A a

J j

E e

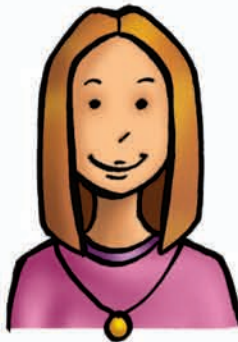
M m

O o

K k

мама

1+1+1+1
четири букви
четири гласа

Ема

1+1+1
три букви
три гласа

ОКО

1+1+1
три букви
три гласа

Маја

1+1+1+1
четири букви
четири гласа

авион

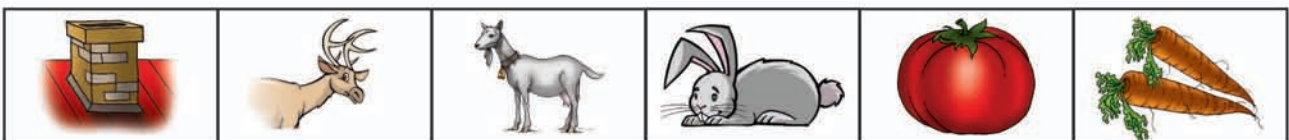
еж

очила

јадица

мечка

куќа

оџак

елен

коза

зајак

патлиџан

моркови

капа

јагне

око

ној

аквариум

лук

С с

В в

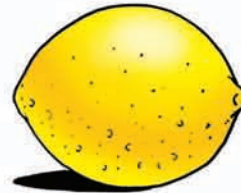
Т т

Н н

И и

Л л

Есен

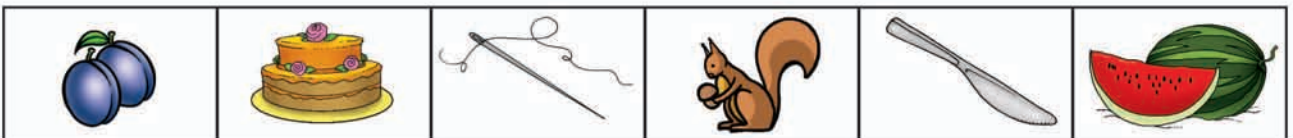
Есен е.

Весна е во својот стан.

Темно е.

- Леле, темно е, а јас сама во станов! - вели Весна.

- Не си сама, Весна - се јави мајка ѝ. - Еве сме јас и татко ти.

сливи

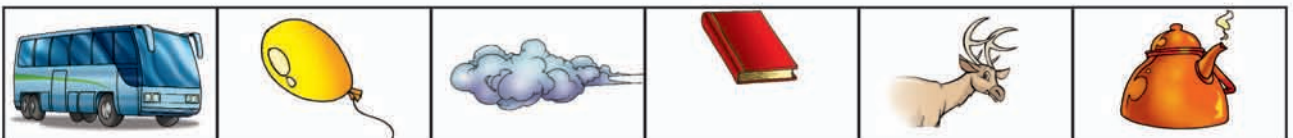
торта

игла

верверица

нож

лубеница

автобус

балон

облак

книга

елен

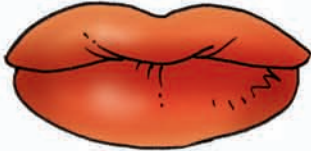
чајник

П п

Д д

У у

Мувата плива во водата

Елена седи до масата.
 На масата има сад полн со вода. Елена сака да се напије од водата, но во неа виде мува како плива.
 - Е муво, муво! Јас ти се лутам. - ѝ вели Елена на мувата.

пчела

тапан

куп

дете

мед

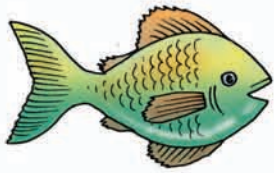
уво

круша

чадор

Р р

Б б

Г г

Роденден

Бојан го прославува деветтиот роденден. Тука се неговите родители и неговите роднини. Присутни се и неговите другари.

Баба му и дедо му му подарија гитара, татко му и мајка му му подарија голем убава торта. Тетка му му подари топка.

На крајот другарите му подарија неколку прекрасни книги.

Бојан вака им се обрати:

- Ви благодарам на сите, а најмногу на моите другари. Книгите ми се најмил подарок.

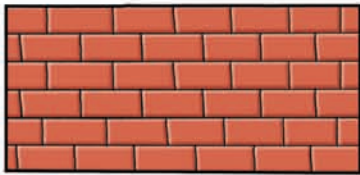
Одговори:

Кој роденден прославува Бојан?
Што му подариле баба му и дедо му?
Што му подариле родителите?
Што му подариле другарите?
Чиј подарок му бил најмил?

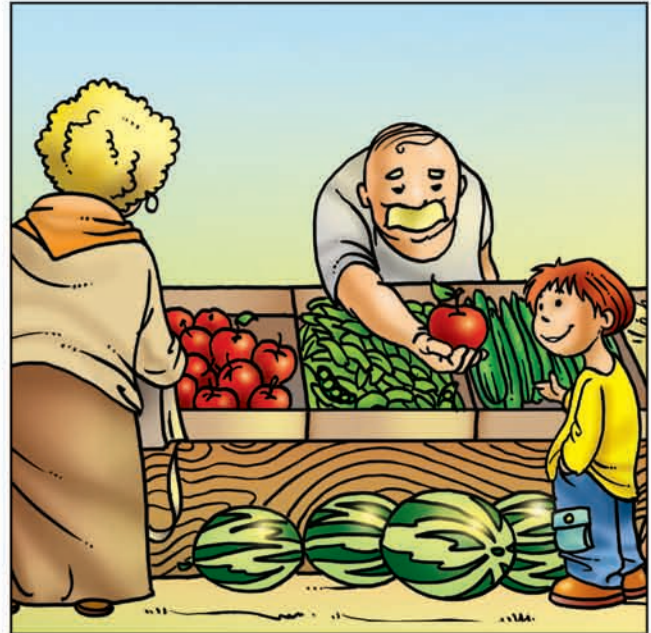
З з

С с

Ц ц

Заедно е поубаво

Зорица и Свонко постојано се заедно. Седат во иста клупа. А и нивните станови се еден до друг во иста зграда. Наутро Свонко и Зорица заедно тргнуваат од дома. Така е и ова утро.

- Пак вие двајца заедно! - им вели баба Свезда.

- Заедно е поубаво, бабо - едногласно одговорија Зорица и Свонко.

- Добро, добро, но внимавајте на зебрите кога ја преминувате улицата.

Ш ш

Ж ж

Штркот и жабата

Штркот шеташе покрај барата.
На брегот виде жаба. Штркот се спушти да ја лапне.

Жабата веднаш скокна во водата.
Штркот продолжи да штрака со клунот.

- „Штета што жабата ми шмугна од пред клунот“ - помисли тој и продолжи да шета.

Нови зборови: шмугна - избега

Одговори:

Што забележал штркот покрај барата?
Како жабата се спасила?
Што помислил штркот кога му избегала жабата?

Буквата Ш

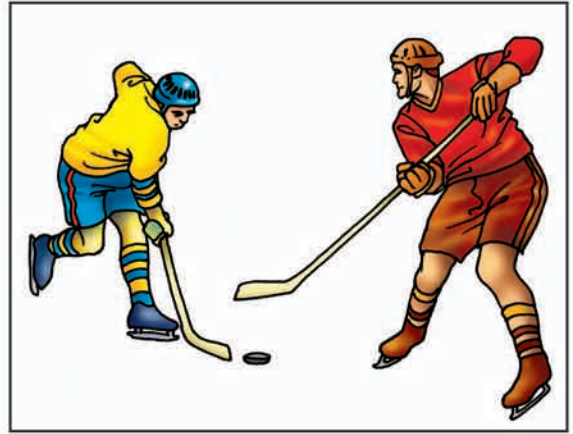
Буквата Ш
низ шума шетала,
шетала и скокала,
шумата шуштела
и тивко шепотела:
шу - шу - шу.

Х х

Ф ф

Биди храбра, сестро

Ханифе ја забеле заб. Почна да офка.

- Биди храбра, не се плаши! - ѝ рече брат ѝ Фејзи.
- Јас сум храбра, но забот многу ме боли.
- Тогаш, ајде во амбулантата! - предложи Фејзи.
- Да одиме! - се согласи Ханифе.

Излегоа од дома. Свежиот воздух ги погали по лицата. Набргу стигнаа во амбулантата. Заболекарката ѝ го извади болното запче и ја пофали:

- Ханифе, ти си многу храбра! Се восхитувам на твојата храброст!

Ч Ч

Џ Џ

Чевлар

Чичко Џеват живее блиску до селската цамија.
Тој е чевлар. Занаетот го изучи кај мајстор Џафер.
Сега чичко Џеват и неговиот чирак Џемил изработуваат нови чевли и чизми.
Тие работат од утро до вечер.

Одговори:

Каде живее чичко Џеват?
Каде го изучил занаетот?

Што работи тој?
Како се вика неговиот чирак?

Брзозборка

Чавка чавкараста
чека чавче на црешата
чат-пат, чат-пат
чавкино
чудно ми чудо.

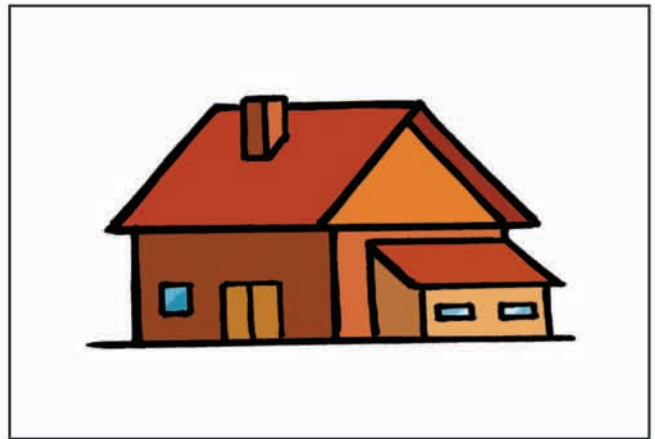

Ѓ ѓ

Ќ к

Ќани и Ѓултен јадат ѓевреци

Свончето засвони. Неговиот свон означи крај на вториот час. Учениците излегоа на одмор.

Ќани седна на клупа во училишниот двор.

Малку потоа на клупата седна и Ѓултен.

Ќани ѝ понуди ѓеврек на Ѓултен.

- Земи, Ѓултен! - ѝ рече тој. Утрово купив два ѓеврека.

- Нив си ги купил за себе, а не за мене, - вели Ѓултен.

- Оброкот е повкусен ако го поделиш со друг. Те молам, земи ѓеврек, - ѝ рече Ќани.

Ѓултен го зеде ѓеврекот и му се заблагодари на Ќани.

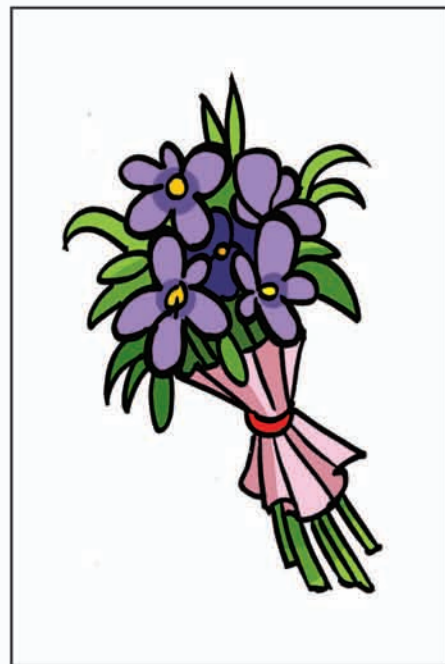
Њ њ Љ љ

Тања

Љупчо

Белчо, Дорчо и Сивчо

Љуљим и Љаме се брат и сестра. Живеат во селото Коњари. Имаат три коњчиња: Белчо, Дорчо и Сивчо.

Коњчињата често ги водат на пасење во нивната ливада.

Еден ден додека коњчињата мирно пасеа, на небото светна молња. Почна и да грми.

- Ајде Љуљим да си одиме дома. Наскоро ќе заврне пороен дожд.

Љуљим и Љаме отидоа дома со трите коњчиња.

Одговори:

Каде живеат Љуљим и Љаме?

Колку коњчиња имаат тие?

Како се викаат коњчињата?

Када ги напасувале?

Што се случило еден ден, додека коњчињата мирно паселе?

КОЛКУ ВРЕДИ ЧОВЕКОТ

Мачката преде, на греда седи
Врапчето пее на плетот
Човекот онолку вреди
Колку што е добар со светот.

Вреди колку што работи, сака
Колку што дава и прима
Колку е вреден во школо
И колку другари има.

Човек - Луѓе

маж - мажи
жена - жени
девојче - девојчиња
момче - момчиња
дете - деца
бебе - бебиња

Човек - создание, единствено умно живо суштество со разум, што мисли и зборува.

ПОЛ

МАШКИ

маж
момче

ЖЕНСКИ

жена
девојче

добар со светот - добар со луѓето

РОД

МАШКИ

маж

тој

славеј
молив

СРЕДЕН

дете
момче
девојче

тоа

пиле
чоколадо

ЖЕНСКИ

жена

таа

чавка
клупа

БРОЕВИ - УЧИМЕ ДА БРОИМЕ ДО 100

0	нула	11	единаесет	30	триесет	33	триесет и три
1	еден	12	дванаесет	40	четириесет	42	четириесет и два
2	два	13	тринаесет	50	педесет	55	педесет и пет
3	три	14	четиринаесет	60	шеесет	67	шеесет и седум
4	четири	15	петнаесет	70	седумдесет	79	седумдесет и девет
5	пет	16	шеснаесет	80	осумдесет	86	осумдесет и шест
6	шест	17	седумнаесет	90	деведесет	99	деведесет и девет
7	седум	18	осумнаесет	100	сто		
8	осум	19	деветнаесет				
9	девет	20	дваесет				
10	десет	21	дваесет и еден				

Ребуси

Нашите оценки

- 1 единица - недоволен 1
- 2 двојка - доволен 2
- 3 тројка - добар 3
- 4 четворка - многу добар 4
- 5 петка - одличен 5

ЛАГА

Видов:

Два гаврани бели,
Три зајаци смели,
Пет мрзливи пчели,
Од сто мравки трага.
Што е тука лага?

Задача:

Изговори ги следниве броеви, а потоа и напиши ги со зборови во тетратката:
1, 2, 6, 8, 11, 12, 12, 14, 15, 19, 20, 40, 60, 70, 90 и 100.

триесет и четири

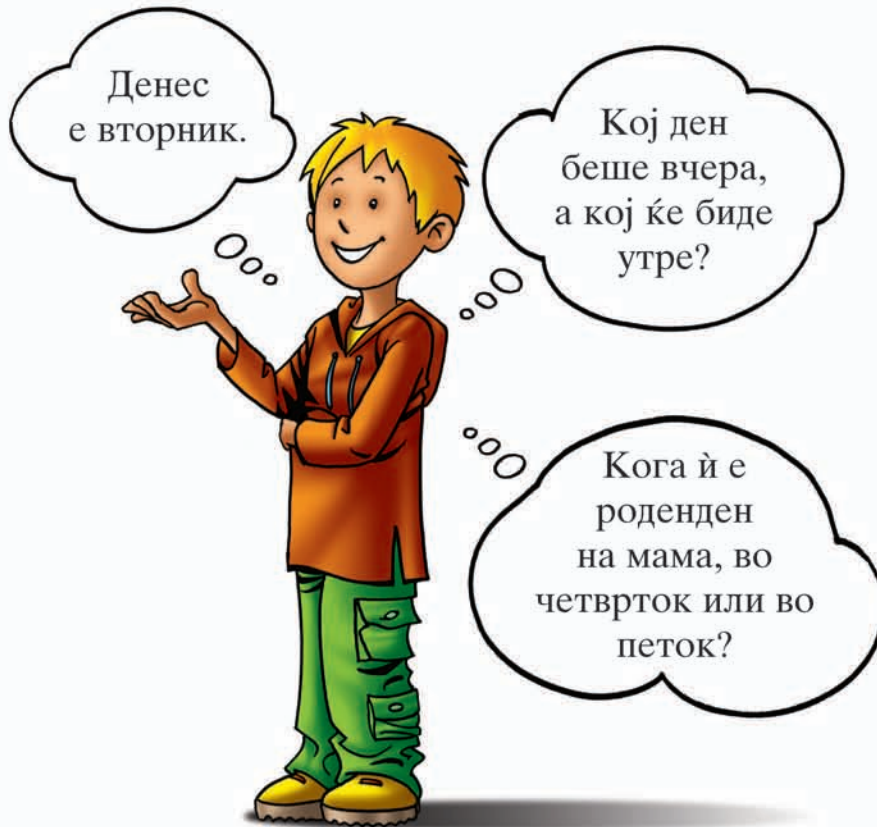

осумнаесет

ДЕНОВИ ВО НЕДЕЛАТА

Доаѓаат седум дена,
доаѓаат сè на смена:
еден мине и проаѓа,
а по него втор доаѓа.
Штом вториот ќе замине
и третиот ќе намине,
и за него место нема,

четвртиот му го зема.
Четвртиот ќе одлета,
а петтиот ќе долета.
И тој така ќе си оди,
па шестиот ќе се роди.
По шестиот е седмиот,
ете тој е последниот...

Разговарајте:

Кој е првиот ден во неделата? Кој е вториот? (третиот, четвртиот, петиот и шестиот?)
Кој е последниот?

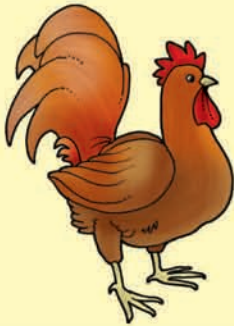
ноември, 2009 г.

завчера	6	петок	завчера дуваше ветер
вчера	7	сабота	вчера беше облачно
ДЕНЕС и ДЕНЕСКА	8	недела	денеска цел ден врне дожд
утре	9	понеделник	утре ќе грее сонце
задутре	10	вторник	и задутре ќе грее сонце

Народна поговорка

Понеделник

го испратил **вторник** кај **среда**,
да го праша **четврток**,
дали ѝ рекол **петок** на **сабота**
дека во **недела** нема работа.

ГАТАНКА

Еден пејач весел
штом зората руди
со песна од спиење
луѓето ги буди.

Нови зборови:

недела - име на ден и име за седум дена, за седмица
неработен ден - ден кога не се работи
вреден, работлив човек - човек кој сака да работи
мрзлив, неработлив човек - човек кој не сака да работи

Часовник

Цел ден велам вака:
- Тика-така, тика-така.
Некому велам:
- Ајде стани,
некому: Нани, нани...
Некому велам:
- Побрзај, иде час темен.
Некому велам:
- Не брзај, имаш време.

Од зора до вечер,
од вечер до зори
секому му кажувам
што да стори.

ДОМАШНИ ЖИВОТНИ

Животно - збор за секое живо суштество, освен за човекот

Е, ТОА Е ЛОШО

Едно куче силно лаело. Пред него седело едно маче и мјаукало. Во близината стоеле две деца, и очекувале да видат што ќе се случи.

Од куќата излегла една жена. Таа го набркала кучето и рекла:

- Тоа не е добро, деца! Како не ви е срам?
- А зошто да ни е срам? Ние ништо не направивме. - рекле децата.
- Е тоа е лошото! Им одговорила жената.

БЛАГОДАРНА МЕЧКА

Една жена седела под сенка, плетела и нишкала дете во колепка. Наеднаш се појавила голема трмава мечка, со голем трн во ногата. Жената се исплашила.

Мечката кротко гледала, жално цимолела и ја поткревала болната нога. Жената се осмелила и го извади трнот од ногата.

Мечката погледнала во колепката, ја превртела и празна ја однела. По малку време ја донела полна со зрели и сочни круши. Ја остави пред жената и детето и заминала.

Нови зборови:

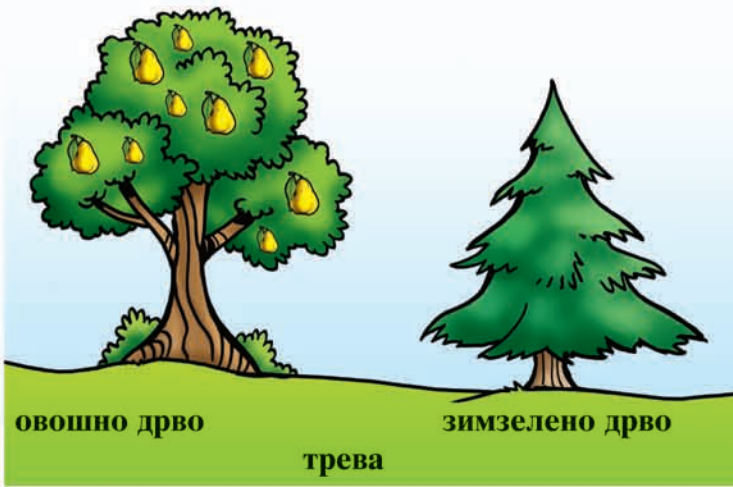
цимоли - жално цивка, како да плаче

Разговарајте:

- Каде седела жената? Што правела?
- Кој се појавил ненадејно со трн во ногата?
- Зошто тажно цимолела?
- Што направила жената.
- Како и се заблагодарила мечката на жената?

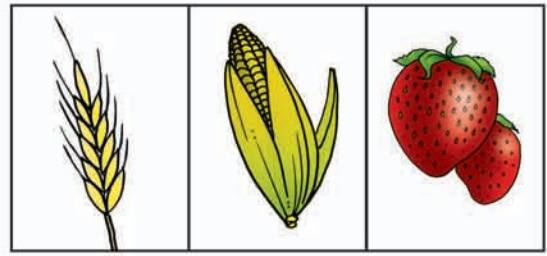
РАСТЕНИЈА ПЛОДОВИ И СЕМЕ

овошно дрво

зимзелено дрво

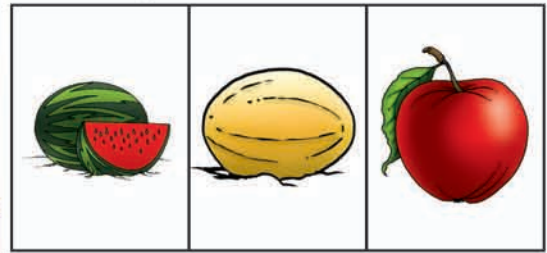
трава

клас
пченица

клас
пченка

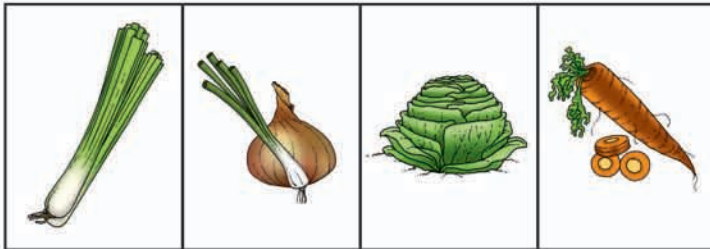
јагоди

бостан

јаболко

ЗЕЛЕНЧУК

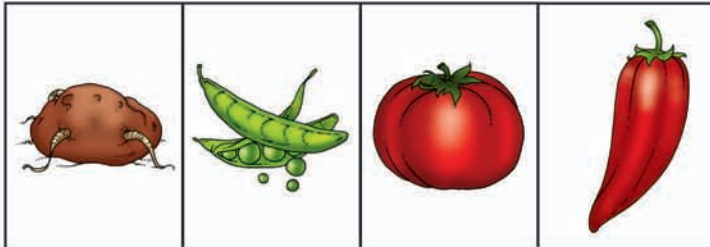

праз

кромид

зелка

морков

компир

грашок

домат

пиперка

Дедо ми вели

Јади лукче, кромитче
и салата скини
да не одиш в аптека
по лек, витамини.

ГАТАНКА

Однадвор е зелена - внатре црвена,
Со слатка шербет вода.
Со дињата има заедничко име
Биле блиска рода.

сончогледово и маслиново масло

Сончогледи

Наутро сите сончогледи
Кон исток свртуваат погледи.
Кога сонцето заоѓа,
Кон запад погледот им се наоѓа.

Тоа се повторува секоје лето
Додека им цути цветот.

Кога ќе ги наполнат главите
Со зрело семе,
За вртење кон исток и запад
Немаат време.

исток, запад, север, југ -
- страни на светот

ГОДИНА, МЕСЕЦИ И ГОДИШНИ ВРЕМИЊА

МЕСЕЦИТЕ

ЈАНУАРИ од настинка пати,
ФЕВРУАРИ мрзне што ќе фати,
МАРТ кон сончко главата ја крева,
АПРИЛ килим постила од трева,
МАЈ се смее, цветно оро води,
ЈУНИ палав, бос низ поле оди,

ЈУЛИ жнее, крај трактор се слика,
АВГУСТ сите на плажа ги вика,
СЕПТЕМВРИ в школо мирен седи,
ОКТОМВРИ дожд од облаци цеди,
НОЕМВРИ пожелте све што виде,
ДЕКЕМВРИ со Дедо Мраз и Нова Година ни иде...

НОЕМВРИ						
П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13
	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25
	26	27	28	29	30	31

ОКТОМВРИ						
П	В	С	Ч	П	С	Н
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ДЕКЕМВРИ						
П	В	С	Ч	П	С	Н
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ГОДИШНИ ВРЕМИЊА

Пролетта цвеќе носи
во зелени бујни коси

Летото по поле сипува злато
и спие под златен шатор.

Есента плодови носи, свони
и жолти лисја рони.

Зима, зима, ладна зима
мраз и снежна бунда има.

Нови зборови:

година - време од 12 месеци

датум - време за ден и месец во година

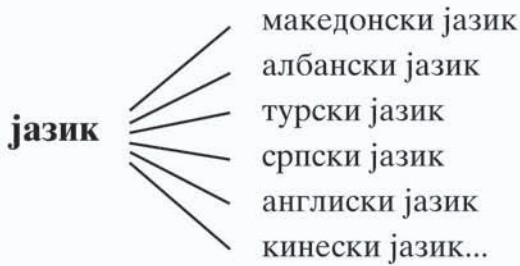
Кажи го датумот кога си роден - кога си родена?

Кога го славите денот на училиштето?

Кој верски празник го славите дома? Кажи на кој датум е тој празник?

На кој датум завршува учебната година?

ЈАЗИК

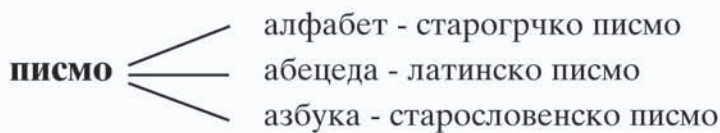
јазик - средство за зборување и разбирање на луѓето во една заедница;

јазик - говор, зборување, образување гласовни целини - зборови и реченици.

јазик - орган во устата со кој се определува вкус и кој помага при јадење и зборување;

глас - звук од грлото на човекот, или звук од инструмент.

ПИСМО

писмо - сите букви на некое писмо, наредени по определен ред и број.

СОВРЕМЕНО ПИСМО

писмо - писмена порака, соопштение на лист ставен во коверт

буква - знак за секоја буква, со која се запишува глас

писмен човек - човек кој знае писмо, кој знае да чита и да пишува.

Народни поговорки

Писмениот човек, четири очи има.

Човекот колку јазици знае, за толку луѓе вреди.

За кој човек се вели дека при очи е слеп?

ЗБОР - РЕЧЕНИЦА - ТЕКСТ

ЛИРИЕ И АГИМ РАЗГОВАРААТ

Агим: - - Ало! Лирие!

Лирие: - Да, Лирие е на телефон. Со кого зборувам?

Агим: - Со Агим. Зошто не се јавуваш? Петпати свонев.

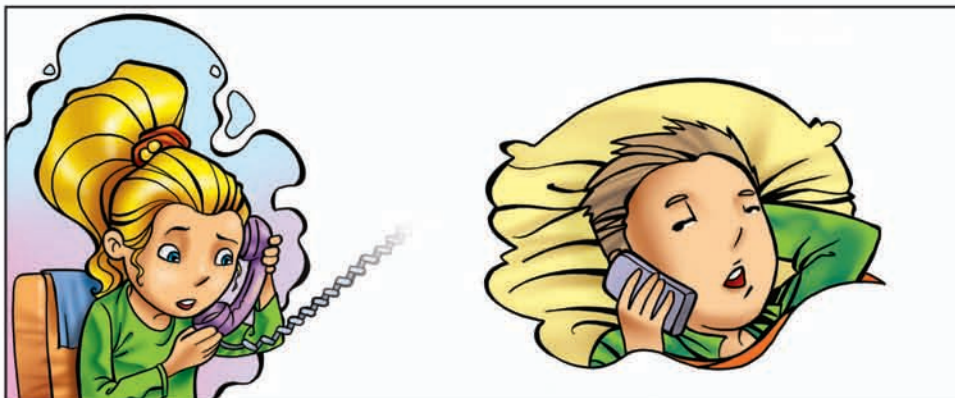
Лирие: - Спиев.

Агим: - Што имаме за домашна по македонски јазик?

Лирие: - Да исечеме картончиња и на нив да ги напишеме печатните букви.

Агим: - Колку картончиња?

Лирие: - Двојно повеќе од колку што има букви во македонската азбука.

СЕ БАРАЛЕ - НЕ СЕ НАШЛЕ

Диме лекарот огладнел и отишол кај Сашо пекарот.

Но, пекарот бил на гости кај млекарот, бидејќи му се пријало попара. И млекарот, за чудо, не бил дома. Тој се разболел и тргнал на преглед кај лекарот.

Лекарот, штом не го нашол пекарот, го побарал млекарот, барем млеко да се напие.

Млекарот, кашлајќи се враќал дома од кај лекарот и си рекол:

- Ајде патем да свратам до пекарот, да си купам топол леб за ручек... Трипати тропнал на вратата, но пекарот бил изморен од пешачењето, цврсто заспал и не го чул тропането.

Лекарот му телефонираше на млекарот. Млекарот му напишал писмо на лекарот.

Пекарот, пак, објавил оглас во весниците:

"Итно да ми се јават млекарот и лекарот!..."

Одговори:

Зошто текстот се вика "Се барале - не се нашле"? Кој кого барал?

Кои ликови се главни во овој текст?

Зошто лекарот го барал пекарот?

Што барал пекарот кај млекарот?

Зошто млекарот отишол кај лекарот?

Кој телефонираше?

Кој напишал писмо?

Кој објавил оглас во весниците?

РЕЧЕНИЦА

Текстот „Се барале - не се нашле“ е составен од повеќе говорни целиници. Со секоја од тие целинки се искажува по една завршена мисла.

На пример:

Диме лекарот огладнел и отишол кај Сашо пекарот.

Лекарот му телефонираше на млекарот.

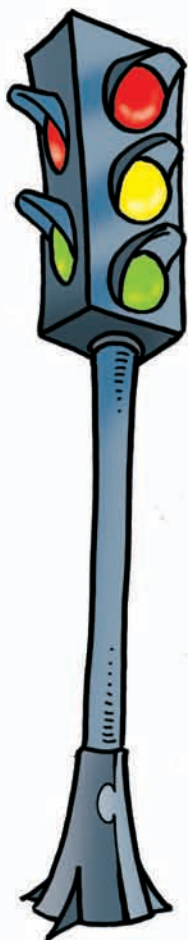
Млекарот му напишал писмо на лекарот итн.

Ваквите говорни целинки се викаат **реченици**.

Реченицата е говорна целинка со која е искажана или запишана завршена мисла.

Задача:

За секоја од сликичките напиши по една реченица.

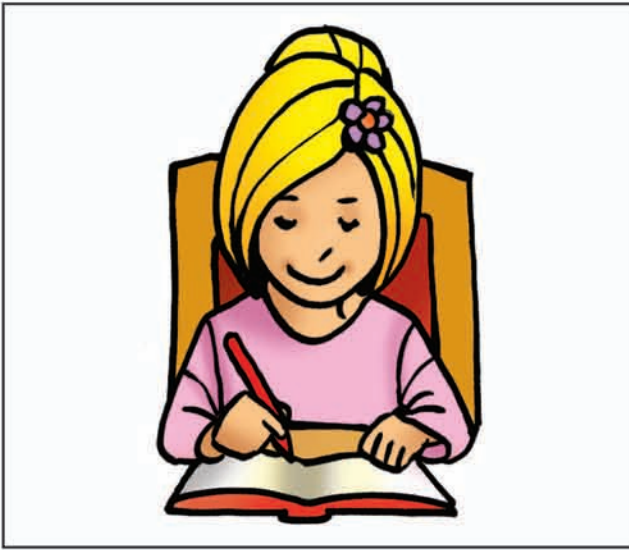

Збор по збор - реченица.

Реченица по реченица - текст.

Текст по текст - книга.

ОСНОВНИ ЧЛЕНОВИ НА РЕЧЕНИЦАТА (ПОДМЕТ, ПРИРОК, ПРЕДМЕТ)

Мери пишува песна со молив.
подмет прирок предмет

Мама шие фустан на машина.
подмет прирок предмет

Кој е вршител на дејството во овие две реченици.

Во првата реченица вршител на дејството е Мери, а во втората - мама.

Реченичниот член што го означува вршителот на дејството се вика подмет.

Кои зборови во овие две реченици означуваат дејства?

Тоа се зборовите: пишува и шие. Овие два збора се природи во речениците?

Што означуваат зборовите песна и фустан во овие две реченици?

Врз нив преминува дејството што го врши подметот. Тие се предмет во реченицата.

Предмет е реченичен член врз кој преминува дејството изразено со прирокот.

Задача:

Напиши пет реченици. Секоја од нив да има подмет, прирок и предмет.

ПОТВРДНА И ОДРЕЧНА РЕЧЕНИЦА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

КЛЕВЕТА

- Вчера си се посрамил, ништо не си знаел, наставникот прашува - ти само си траел.
- Не се точни, мамо, сите тие гласови. Вчера, мамо, верувај - јас не бев на часови.

Одговори:

Зошто оваа песна се вика „Клевета“?
Како синот се оправдал пред својата мајка?

Спореди!

Вчера си се посрамил.
Наставникот прашувал.
Ти само си траел.

Со овие реченици нешто се потврдува.

Тие се **потврдни реченици**.

Ништо не си знаел.
Не се точни мамо сите тие гласови.
Јас не бев на часови.

Со овие реченици нешто се одрекува.

Тие се **одречни реченици**.

Вежба:

Претвори ги во одречни следниве потврдни реченици:
Денес задоцнив на училиште.
Вчера заврна дожд.
На Милка ѝ го вратив моливот.

ВИДОВИ РЕЧЕНИЦИ СПОРЕД СОДРЖИНАТА (РАСКАЗНИ, ПРАШАЛНИ, ИЗВИЧНИ)

КАКО СТАРЕЦОТ ЈА ПРОДАЛ КРАВАТА

Некој старец имал слаба и стара крава. Таа, воопшто не давала млеко. Старецот решил да ја продаде. Ја отерал на пазарот. Дошол кај него некој купувач и го прашал:

- Скапо ли ја продаваш кравата?
- Не, не ја продава, скапо.
- А зошто кравата е толку слаба?
- Болна е.

И никој не сакал да ја купи кравата. Старецот видел дека вака не може да ја продаде кравата, па почнал да вика:

- Ајде луѓе, продавам убава крава која многу млеко дава! Побрзајте!

Дошол друг купувач и ја купил кравата.

Одделните реченици во оваа народна приказна се разликуваат според содржината.

Запомнете!

- а) Некој старец имал слаба и стара крава.
Таа воопшто не давала млеко.

Со овие две реченици се соопштува, се кажува нешто. Тие реченици се **расказни**.

- б) Скапо ли ја продаваш кравата?
А зошто е таа толку слаба?

Со овие две реченици нешто се прашува. Тие се **прашални** реченици.

- в) Ајде луѓе, продавам убава крава која многу млеко дава!
Побрзајте!

Со овие две реченици се изразуваат силни чувства. Тие се **извични** реченици.

Задача:

Напиши:

- две расказни реченици;
- две прашални реченици;
- две извични реченици.

ПЕСНА ЗА ИНТЕРПУНКЦИСКИТЕ ЗНАЦИ (ТОЧКА, ПРАШАЛНИК, ИЗВИЧНИК)

Ученичката Дара со интерпункциските знаци разговара. На нејзиното прашање кои се задачите нивни, Дара доби вакви одговори:

На читателите
јас добро им правам,
малку одмор им давам.
Штом ќе дојдете до мене,
ве предупредувам јас:
- Читатели, застанете малку,
спуштете глас!

Штом во пишувањето
нешто прашувате,
секогаш мене ме пишувате.
Кога на крајот од реченицата
ќе ме најдете мене,
знајте:
гласот ќе треба малку да се крене.

И јас сум знак
што треба да се почитува,
да се запазува.
Ме ставаат кога
чудење се изразува,
кога се вика,
кога се клика ...

Што ставаме на крајот на расказните реченици?

Кој знак го ставаме на крајот од речениците со кои нешто прашуваме?

Кој знак го ставаме на крајот од речениците со кои искажуваме посилни чувства?

НАЈГОЛЕМОТО СРЦЕ

Наставничката праша:

- Знае ли некој да нацрта срце
- Јас знам - се јави Дејан
- Добро Дејане

Ајде излези на таблата

Дејан ја зеде кредата и преку целата табла нацрта големо срце

Сите деца зачудено го гле-даа

- Чие е ова срце, Дејане - праша наставничката

- На дедо ми

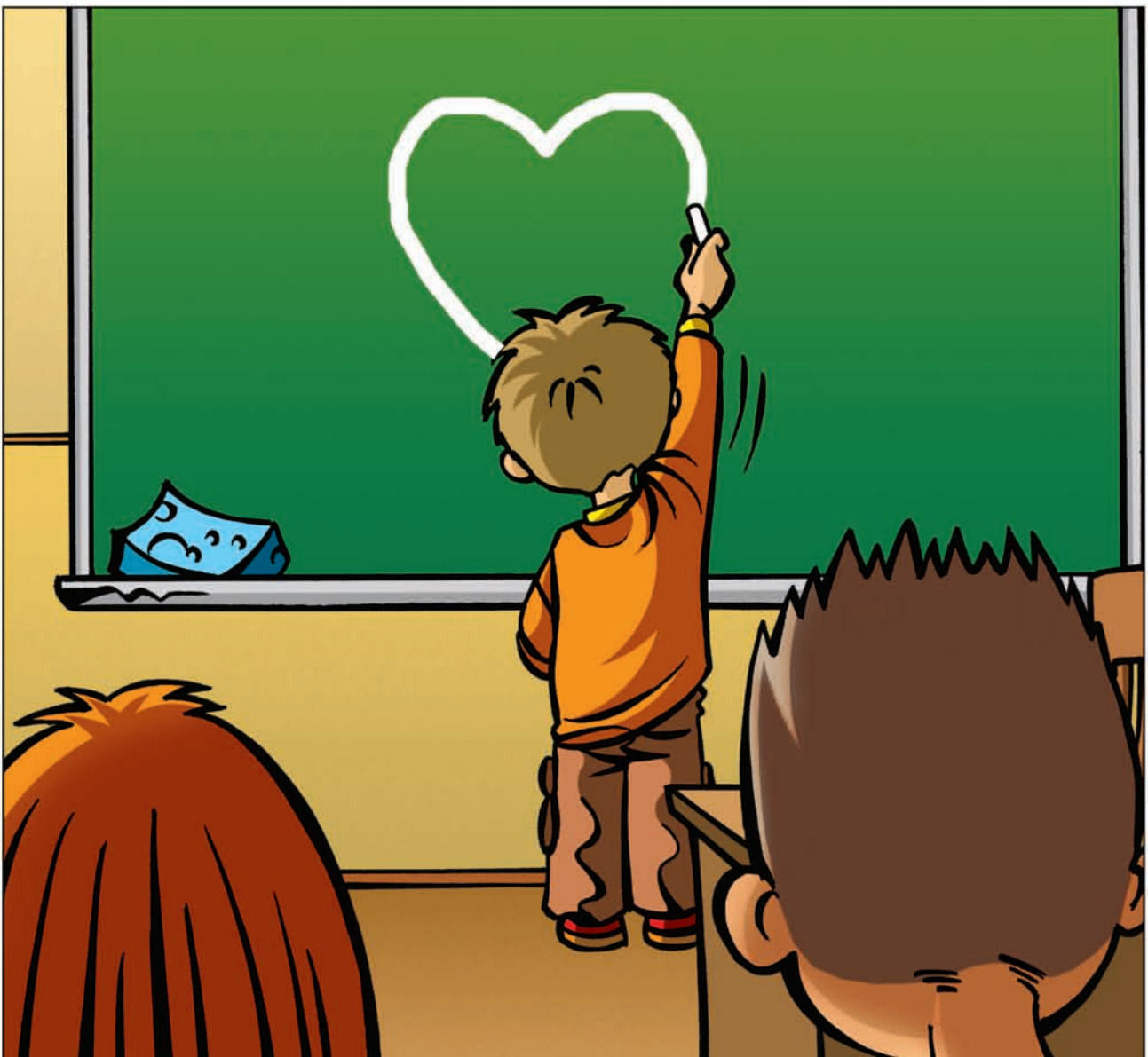
- А зошто е толку големо

- Затоа што во него треба да има место за тато, за мама, за мене и за сите добри луѓе во светот

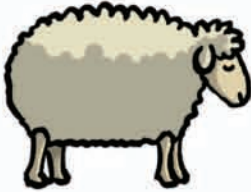

- Браво, Дејане

Задача:

Препиши го текстот во тетратката по македонски јазик. На крајот од речениците стави ги потребните знаци.

ИМЕНКИ - СОПСТВЕНИ И ОПШТИ

суштества	 Агим Макбуле	 овца	 верверица	 дрво	
предмети	 телефон	 стол	 санка	 топка	 тенџере
појави	 дожд	 облак	 ветер		

Зборовите што означуваат имиња на суштества, предмети и појави се викаат **именки**.

Именките кои означуваат сопствени имиња на луѓе, села, градови, реки, планини, држави и слично се **сопствени именки**.

На пример: Славе, Симона, Теута, Катланово, Ново Село, Делчево, Крушево, Вардар, Шар Планина, Македонија итн.

Сопствените имиња се пишуваат со голема почетна буква.

Именките кои означуваат имиња на суштества, предмети или појави што имаат заеднички (општи) особини се викаат **општи именки**.

На пример: дете, жена, лисица, волк, теле, маса, пенкало, книги и др.

Задача:

Во еден од обработените текстови најди ги и подвлечи ги со молив сите именки.

ГЛАГОЛИ

Славејчето пее.
Неговиот милозвучен глас
се слуша надалеку.

Влатко седи на столче.
Тој размислува нешто.

Што означуваат истакнатите зборови: **пее** и **се слуша**, а што **седи** и **размислува**?
Зборовите пее и се слуша означуваат дејство, а зборовите седи и размислува означуваат состојби.

Овие зборови се **глаголи**.

Глаголи се зборови што означуваат дејства или состојби.

Задача:

Напиши шест реченици. Во првите три реченици употреби глаголи што означуваат дејства, а во следните три реченици употреби глаголи што означуваат состојби.

а А, б Б, в В, г Г, д Д, ё Ё,
1 2 3 4 5 6

е Е, ж Ж, з З, с С, и И, ј Ј, к К,
7 8 9 10 11 12 13

л Л, љ Љ, м М, н Н, њ Њ, о О,
14 15 16 17 18 19

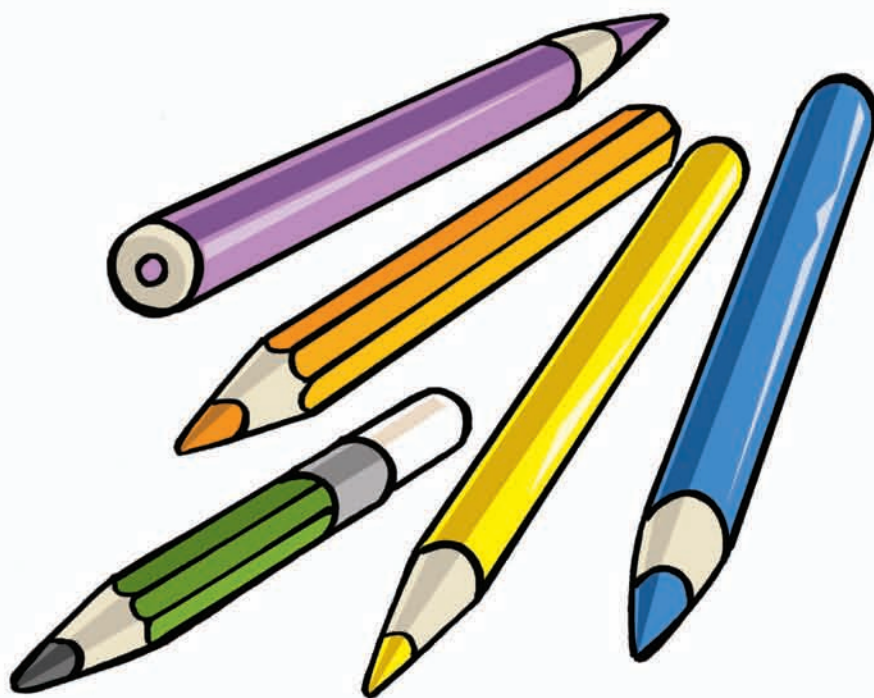
п П, р Р, с С, т Т, ќ Ќ, у У,
20 21 22 23 24 25

ф Ф, х Х, ц Ц, ч Ч, џ Џ, ш Ш
26 27 28 29 30 31

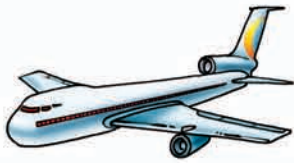
Македонската азбука има 31 буква, колку што има гласови
македонскиот литературен јазик

а А, б Б, в В, г Г, д Д, ё Ё,
е Е, ж Ж, з З, с С, и И, ј Ј, к К,
л Л, љ Љ, м М, н Н, њ Њ, о О,
п П, р Р, с С, т Т, ќ Ќ, у У,
ф Ф, х Х, ц Ц, ч Ч, џ Џ, ш Ш.

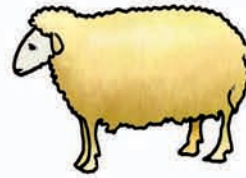

УЧИМЕ ДА ПИШУВАМЕ

A a

O o

E e

M m

J j

K k

мама

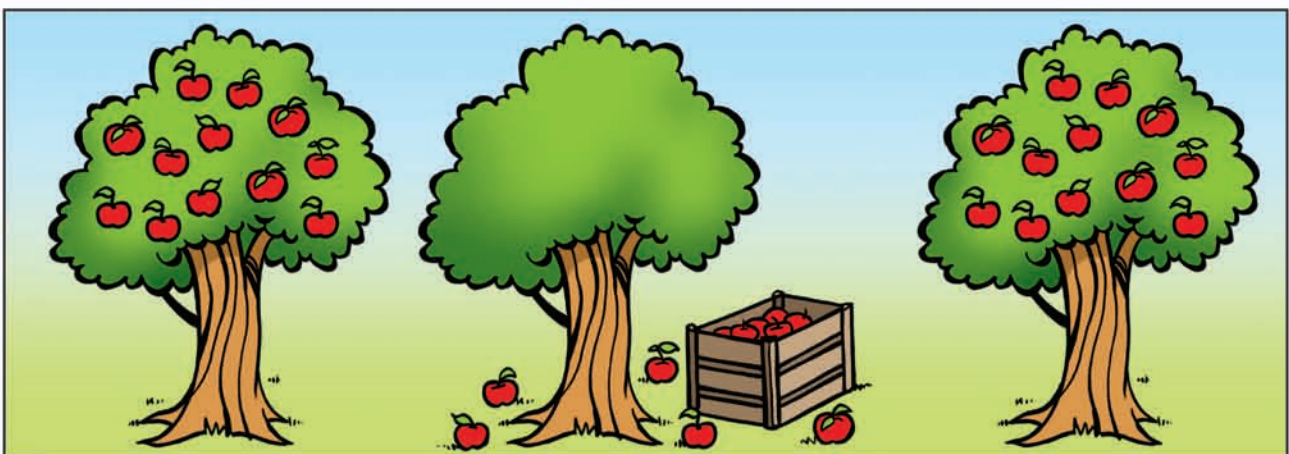
Ема

Миша

Миша е мома.

Мама е моја.

Задача:

Раскажувај за тоа што гледаш на сликата.

У у

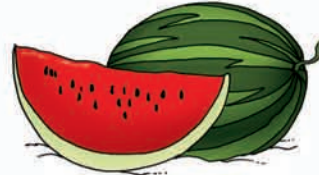
Н н

С с

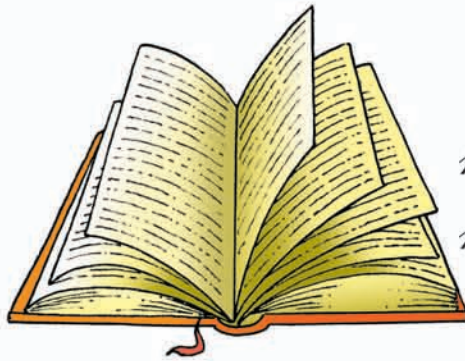

В в

Л л

Во
У во

на Весна има слики.
на Миљана има слики.

Весна е весела.
Васил има

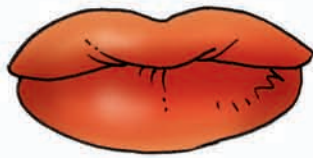

Весна има нова
У Миљана има нова

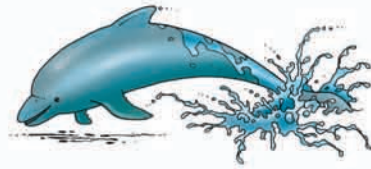

ГАТАНКА

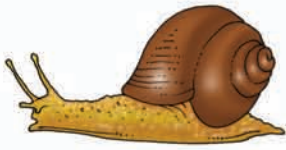
Уста нема - умно збори,
и те учи и те кори,
лисје нема - нема цвет,
ниту оди ниту шета,
но го знае сиот свет!

У у

З з

П п

П п

Елена виде елен

Денес е недела. Петелот стои на пловот и пее
ми пее. Елена стана. Откако појаде, отиде во лива-
дарица. Таму виде млад елен.

Елена е весела. Си дојде дома.

- Мамо, во ливадарица видов млад елен!

- Еленот, Лено, е пилот и си паса во ливадарица.

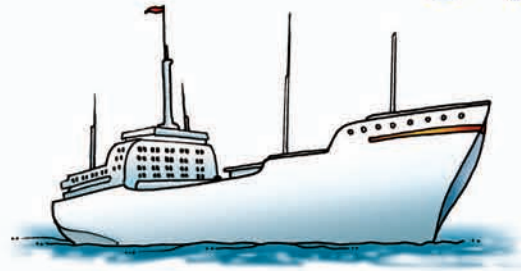

Р р

Ѡ ѡ

Т т

Паметно дете

Малата Билјана и вели
на својата баба :

- Бабо, мала вели дека
јас сум паметно дете.

- Твкму така, мила моја.
Мајка ти има право.

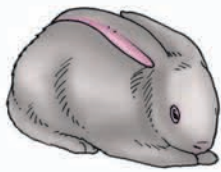
Ти навистина си умно
дете, Ти си моја радост и
радост на мама, татко и
дедо. Расти и радувај се!
Со тебе, Билјана и за нас
се поубави деновите.

Разговарајте:

Што ѝ рекла малата Билјана на својата баба?

Што ѝ рекла баба ѝ нејзе?

З з

Ц ц

С с

Свезди бројати

*Свездан и Цвета сулбаати
на балкон додека стиојати
поштивнуваати некоја песна
свезди на небо бројати.*

*Од кај ридоти месец сирка
по небото патува
и децата и свездите
со сјај ги позлаштува.*

Свонар и своно

Свонар свекнува своно
свечнува сунлив свон
свекот сенса свонлив
сумба суни сун
сангари - сангари свек!

Задача:

Во тетратка препиши ја
песнава со ракописни букви.

Ж ж

Ш ш

Жабата и желката

Жабата ја сожалуваше желката :

- Признај дека е непријатно да живееш затворена во оклопот.

Желката ѝ одговори :

- Ти ти било поубаво и тебе кога би имала каде да се скриеш. Но тоа за тебе останува само како муста желба.

Разговарајте:

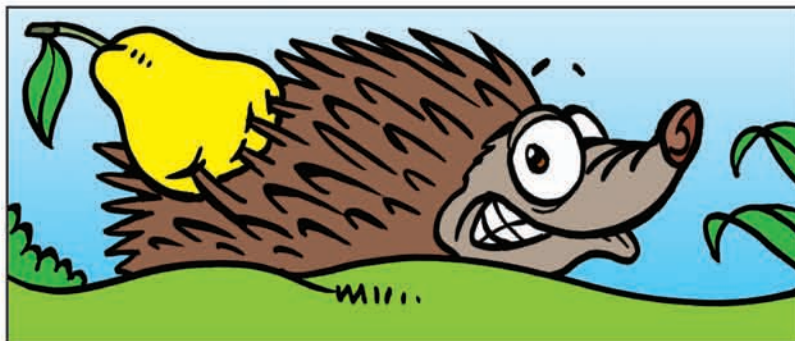
- Зошто жабата ја сожалувала желката?
- Што ѝ одговорила желката?
- Кој е според тебе во право, жабата или желката? Зошто?

Бомба

Шу-шу во шумата
нешто шушка
Ежот бара друшка.

Пукна пушка,
падна крушка
ежот вресна
бомба тресна

Ете ја стои
на боцките мои.

Задача:

Научи ја песната напамет, а потоа по сеќавање напиши ја во својата тетратка со ракописни букви. Потоа провери дали си направил грешки.

Фарма за фазани

Матико им на Хисен и Фериде има фарма во која одгледува фазани.

Фериде и Хисен и денес отидоа на фармата. Тие ги хранеа фазаните.

Кога се вратија дома, се пофалија пред мајка си :

- Мамо, ние пак бевме на фармата и им фрливме храна на фазаните.

Правилно

овчар
фурна
фустан
итно
грав
свирев

Неправилно

офчар
вурна
вустан
хитно
граф
свиреф

Ц ц

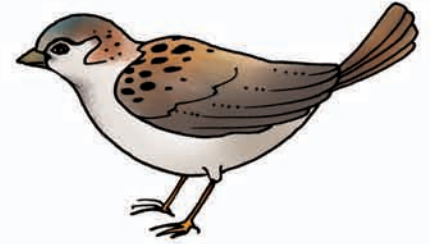

Ч ч

Се скараме

Врагчето цивка :
Цив, цив, цив,
Цивни Цивке,
дал сум крив ?

Цивна Цивка :
не си крив
биди Цивко
здрав и жив.

Орел и чавка

Орелот слетна од една висока карпа и грабна едно јагне.

Чавката виде што направил орелот та и таа се стигушти озгора и се фрли врз еден овен. Штоаги канциите ѝ се заплетикаа во волнатта.

Доштра обчарот и ја фати чавката. То извади ножот од џебот и ѝ ги потисече крилјата.

Ветерта ја однесе дома. Синовите го прашаа :

- Шта е оваа птица ?

- Колку што знам јас, чавка е, но таа сакаше да стане орел.

Разговарајте:

Кој грабнал јагне?
Кој ѝ ги потсекол крилјата ?
Што им одговорил тој?

Што направила чавката ?
Што го прашале синовите?
Зошто одговорил така?

Ѓ ѓ

Ќ к

Ѓурѓа и ма ѓумови

Ѓурѓа и ма ѓумови
кон чешмата брза.
Денес мама бисерно
ѓерданге ѓ брза.

Нова куќа

Ќазим ѓради нова куќа. Нему му помага сосе-
доги Ќазим. Веќе ѓи наредија ќерамидите. Двај-
цата се многу среќни.

Сега на терасата од
новата куќа Ќазим од-
ѓледува цвеќе. Цвекето
убаво мириса.

На оградата од куќата
виси шарено ќебе.

Правилно

ќилим
ќибрит
Ќиро
ќерамида

Неправилно

килим
ќибрит
Ќиро
ќерамида

Правилно

ѓеврек
Ѓевгелија
ѓердан
куќа

Неправилно

геврек
Ѓевгелија
гердан
куќа

Њ њ

Љ љ

Излети

*На излети се : татко, мама,
Тања и Соња.*

Татко направил нишанка.

*Соња сака сама да се ниша.
Сестра ѝ се лутти.*

Тања плаче а Соња се смее.

*Соња се нишала, нишала...
Но одеднаш јазињата на
нишанката се скинале.*

*Соња паднала во тревага.
Сега Соња плаче, а Тања се
смее.*

Размисли и одговори!

Кој бил на излет?
Зошто Тања плачела?
Сошто Соња паднала?

Вежба:

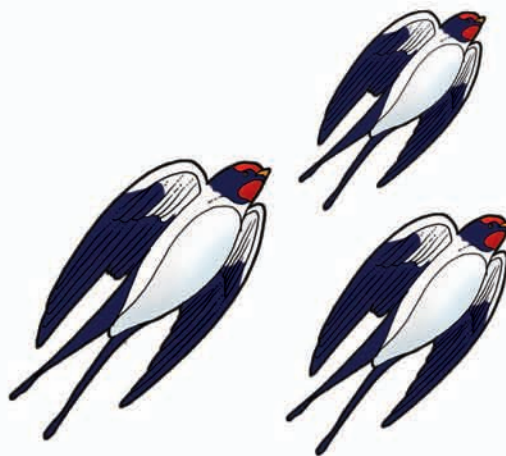
Сети се на еден настан што си го доживеал(а) кога си бил(а) на излет и раскажувај за тоа.

ЗБОГУМ ПТИЦИ

Збогум птици, преселници,
ај со здравје, ај,
да стигнете среќно сите,
во јужниот крај.

Збогум штрку, ластовичке
и славеју мал,
в есен, в зима ќе ве нема,
ќе ни биде жал.

Вратете се вие в пролет,
штом расцвета цвет
и запејте песни мили,
раширете крилјата в лет.

Разговарај:

Кому му вели поетот збогум?
Каква желба изрзува тој во првата строфа?
Каква желба е изразена во последната строфа?

ЕМИЛ, МАЈКА МУ, БАБА МУ И ПОНИ

Кога Емил имаше пет години умре татко му - тенекицискиот занаетчија Тишбајн. Од тоа време Емиловата мајка фризира и ондулира. Им ги мие главите на девојките и на жените од соседството. Освен тоа мора да готви, да го чисти станот и сама да ги пере алиштата. Таа многу го сака Емил и е весела што може да заработува толку колку што им треба за живот.

Понекогаш е болна па Емил пржи јајца за неа и за себе. Тој, исто така, умее да испече и месо. Кога е болна мајка му, Емил со влажна крпа го брише подот.

Емил е момче за пример. Кога доаѓа од училиште често вели: „Мамо, еве ги оценките. Пак сум најдобар“.

Тоа ѝ причинува радост на мајка му.

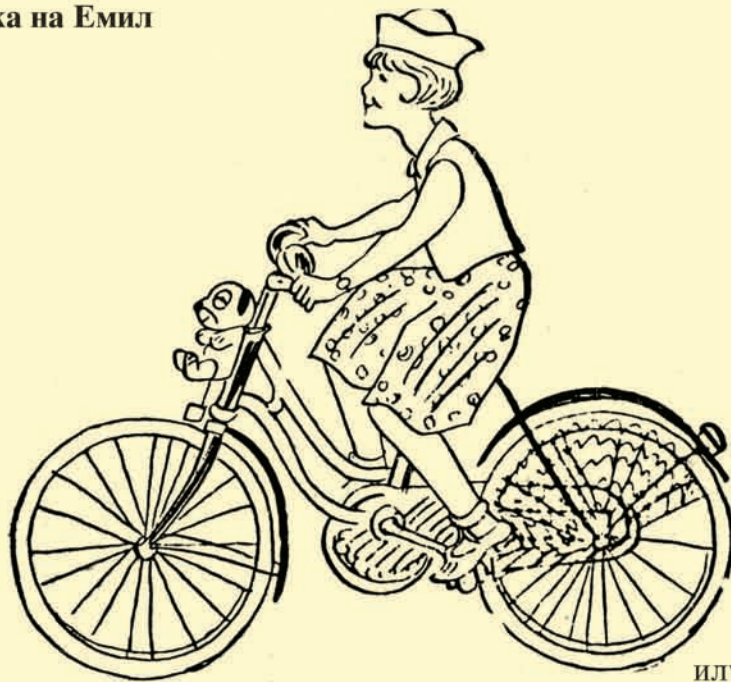
Емил има и баба. Таа е најдобрата баба од сите баби што тој ги познава. Порано таа живееше кај неговите родители. Кога умре занаетчијата Тишбајн, се пресели кај другата ќерка во Берлин. Емиловата мајка заработуваше малку пари.

Во секое писмо што им го праќаше пишуваше:

„Мене ми е добро. Се надевам дека и вие сте добро“.

Ова девојче на велосипед е Пони - братучетка на Емил. Сите така ја викаат, а се вика сосема поинаку. Ова име ѝ е прекар. Најзината мајка и мајка му на Емил се сестри.

Пони, братучетка на Емил

илустрација: В. Триер

Размисли и одговори!

Зошто девојчето што имало друго име сите го викале Пони?

Задача:

Опиши како го замислуваш ликот на:

- I група: мајката на Емил
- II група: Емил

ЗИМНИЦА

Доцна есен! Времето е се постудено. Сонцето се крие зад облаците.

Крај шпоретот мајката готви ручек. Под шпоретот мачката преде. Мирко и неговата сестра Јагода гледаат низ прозорецот во градината.

- Гледај, во градините нема ништо. Ги исекле зелките, го ископале цвеклото, кромидот, го обраа гравот.

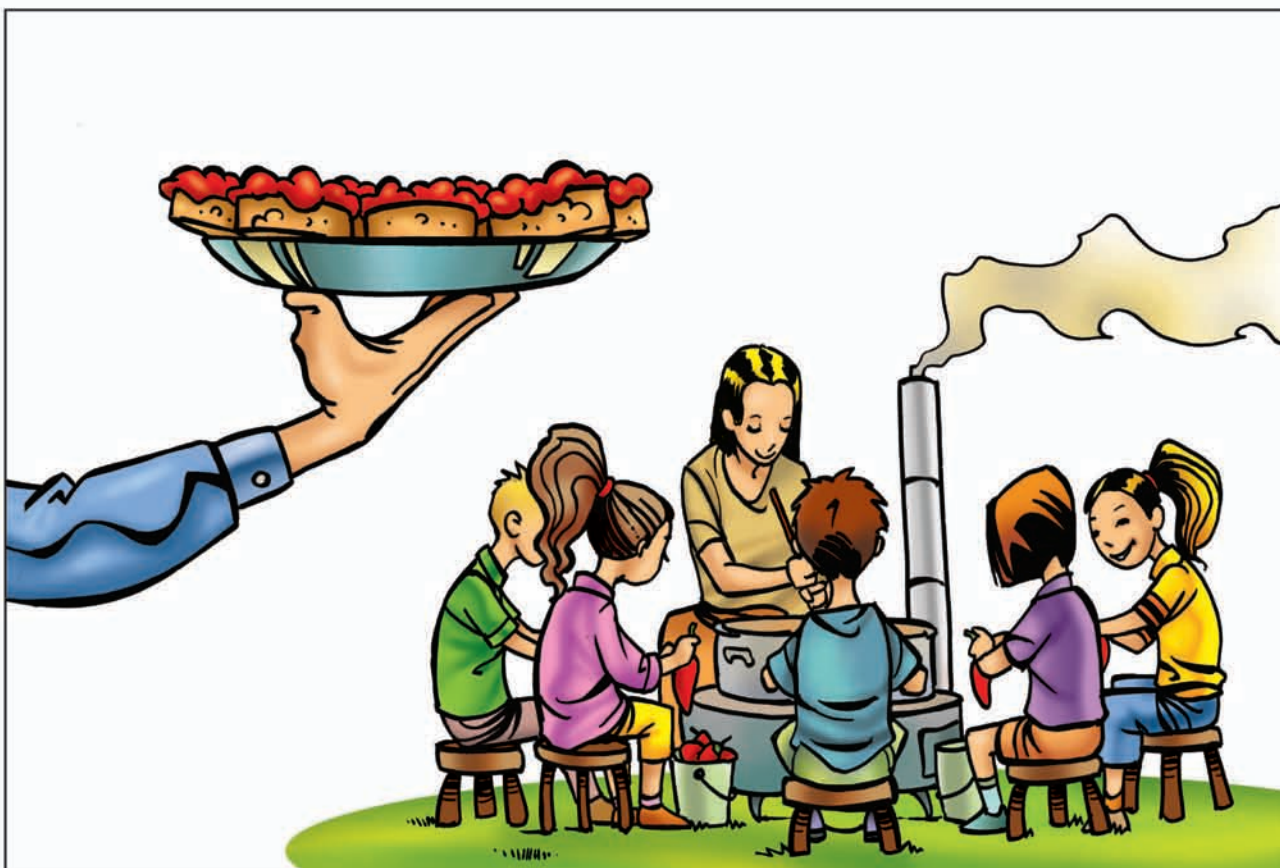
- Ние од нашата градина собравме доста зеленчук - вели Јагода. - И приготвивме доста зимница. Мама стави полно буре зелка. Ставивме и кисели краставички. Напрвивме ајвар и пекмез. Јас многу го сакам пекмезот. - Разговорот го слушна дедо Андро.

- Оваа година имаше многу зеленчук. Има и за нас, а нешто ќе продадеме и во градот - вели дедото Андро.

- Особено е добар гравот - рече мајката. - Погледај во тенџерено.

- Ако му ставиш и месо ќе биде уште подобар - рече дедото.

Мачката слуша, мижи и како да сака да каже: „За вас гравот, а за мене месото.“

Разговарајте:

Во кое време се води разговорот во семејството? Каде?

Што ѝ зборувал Мирко на сестра му Јагода?

Што рекла на тоа Јагода?

Кој го слушнал нивниот разговор? Што рекол тој? Кога ќе биде гравот подобар?

Што вели писателот за мачката? Што мислела?

Што сакала да каже мачката?

ВОЛШЕБНИОТ ЗБОР

Мајка му готвеше ручек, а Адам стоеше покрај неа. Му замириса нешто убаво и ѝ рече:

- Дај ми да јадам, гладен сум!

Таа не му одговори и не го погледна.

- Дај ми да јадам, многу сум гладен! - ѝ викна со посилен глас.

Мајка му луто му рече:

- Кој си ти? Оди си оттука. Не те познавам.

- Јас сум твојот син Адам, дај ми да јадам! - ѝ рече зачудено.

- Ти не си мојот син, не те познавам, оди си! - му рече таа и му ја затвори вратата.

Адам почна да плаче, Го слушна татко му и го праша што му се случило.

- Мама не ме сака. Ми рече дека не ме познава. Не ми дава да јадам, ме истера надвор! - рече Адам.

Татко му се замисли:

- Ама зошто Адам? Чекај, Адам, знам зошто! Па ти не си кажал еден волшебен, убав збор, затоа не те сака!

Адам се замисли:

- Еден збор? Знаам кој е тој збор! - рече и отрча во кујната.

- ТЕ МОЛАМ мамо, те молам дај ми да јадам!

Мајка му се насмеа и рече:

- Гледај, ова е Адам! - и веднаш му даде да јаде и го послужи со колачиња.

Нови зборови:

волшебен - чудотворен, што прави чуда.

Народна поговорка

Убав збор железна врата отвора.

Одговори:

Зошто мајката не му дала јадење на Адам? Што му рекла?

Кому му се пожалил синот?

Што го посветувал татко му? Што му рекол тој?

Кај отишол потоа Адам?

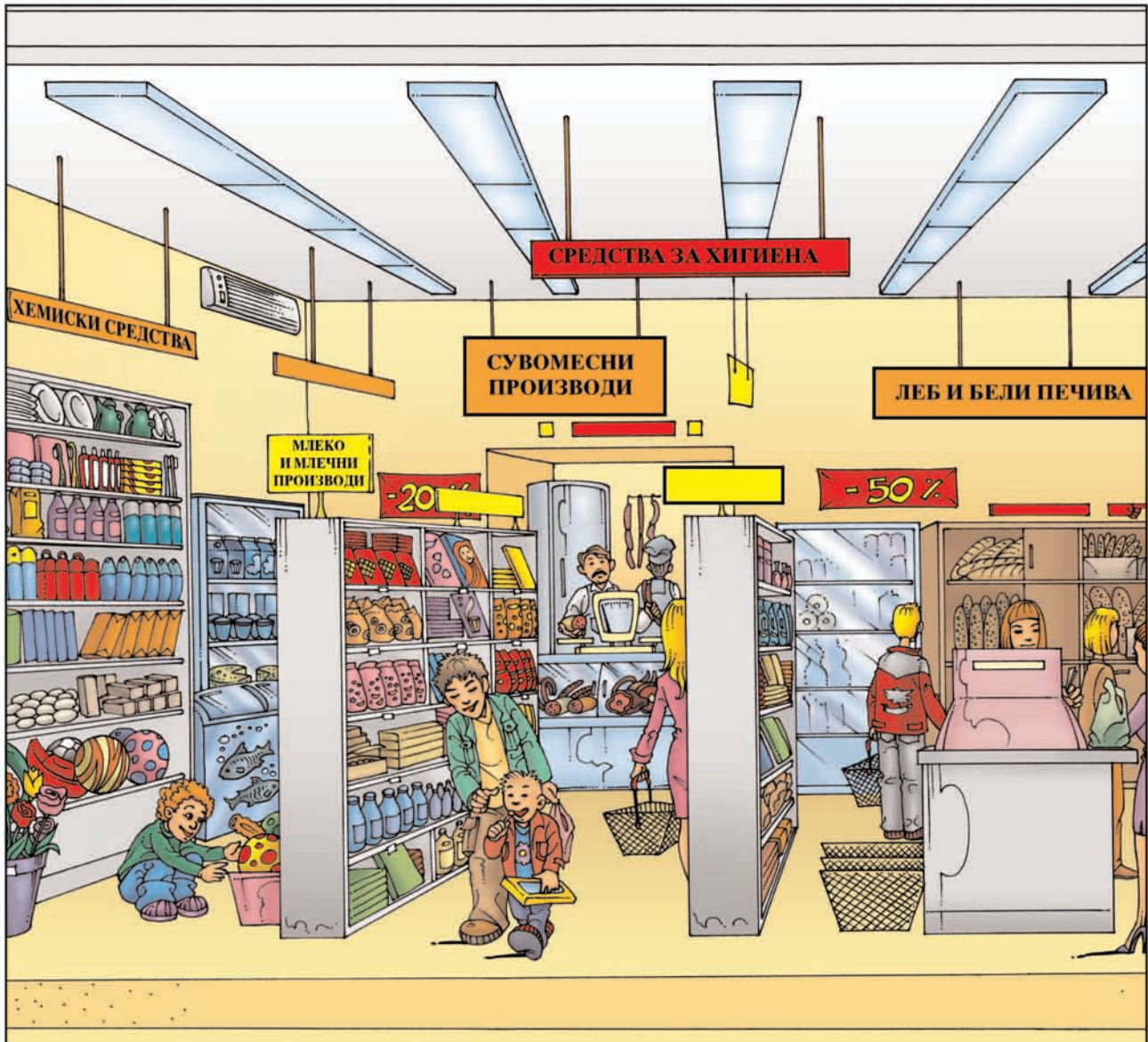
Кој е волшебниот збор што и го рекол на мајка му?

ВО САМОПОСЛУГА

Флора отиде во самопослуга. Зема кошница и одеше од полица до полица. Така одејќи, турна едно шише. Тоа падна и се скрши. Никој не го виде тоа. Флора зема сè што ѝ рече мајка ѝ и застапа пред касата. Касиерката извади сè што имаше во кошницата и ги отчука цените. Потоа ја праша: - Да не заборави уште нешто? УШте нешто што ти рекла мајка ти.

- Сакав да земам и сок... - рече Флора.

Продолжете ја приказната.

Одговори:

Што се случило потоа?

Што ѝ рекла касиерката?

Видела ли дека едно шише сок е искршено?

Дали Флора ѝ кажала?

КАЈ ЗАБОЛЕКАР

Кога ќе ги заболи заб, речиси сите деца се плашат да одат кај заболечар. И покрај тоа што татковците и мајките ги уверуваат дека се ќе се заврши брзо и без болка. Сепак, стравот од забарските клешти е посилен. Но за Милан не може да се рече дека е плашливец. Тој не се плаши од заболечарот и неговата клешта. Еден ден, тој со својот помал брат смело влезе во ординацијата на заболечарот.

- Добар ден. Треба да извадите еден заб - му вели решително на заболечарот. - И ве молам тоа нека трае што пократко.

- Добро, добро момче, не е тоа ништо - го охрабрува заболечарот.

- И не морате да употребувате инјекција против болки - вели Милан.

- Прекрасно! Па ти си вистински јунак! - вели заболечарот. - Дај да ти го видам забот!

Милан се свртува кон својот помал брат и му вели:

- Ајде братче, покажи му на докторот кој заб те боли.

ВО АМБУЛАНТА

Бранко денес не беше в училиште. Имаше висока температура, кашлаше и го болеше главата. Мајка му е на работа. Реши првпат сам да отиде на лекар. Отиде во амбуланта. Ја стави книшката на шалтерот и седна во чекалницата.

Почувствува како срцето посилно му бие. „Што може страшно да ми се случи?“ - помисли. „Најстрашно што може да ми се случи е да добијам некоја инјекција. Па, тоа и не е така страшно.“

Од ординацијата излезе медицинската сестра со картон во раката. Го прозва. Тој беше на ред и влезе кај лекарот.

- Ајде момче не плаши се! Кажи што те боли? - го праша лекарот. - Отвори ја устата. Да, имаш воспаление на крајниците.

Потоа му напиша рецепта за лекови. Му ги даде и му рече да лежи дома пет дена и редовно да ги пие лековите.

Бранко од амбуланта излезе тажен, затоа што не ќе може да биде со другарите. Појде во аптеката, ги зеде лековите и се врати дома.

Одговори:

Прераскажи го текстот според планов:

- Бранко не е во училиште: Зошто?
- Знаци на болеста: висока температура...
- Бранко во амбуланта: Што размислувал?
- Сестрата и обраќањето на лекарот; картон, ред
- Рецепти и одењето во аптека;
- Тагата на Бранко. Зошто бил тажен
- Сам првпат лекар
- медицинска сестра

Нови зборови:

ординација - соба (просторија) во која лекарот ги прегледува болните.

Вежба:

болен		здрав	
болна	болни	здрава	здрави
болно		здорово	

Задача:

Со другарите разговарајте за: болен член од семејството, за настан во амбуланта, болница, аптека и сл.

НА ЧАС ПО ЛИКОВНО

Сите ученици се подготвуваа. Ги вадеа блоковите, боиците и четчињата. Славко збунето гледа на сите страни. Тој немаше ниту блок, ниту боици.

Што да прави? Да беше подолг одморот, ќе отрчаше до дома. А вака...

Неговиот другар Филип, со кого седи во иста клупа, зачудено го гледа и го праша:

Зошто не се подготвуваш?

Сум ги донел книгите по распоред за четврток. Не можам да се изначудам како сум можел да направам таква грешка. Првпат во животот...

- Зошто веднаш не ми кажа? - бргу го прекина Филип и извади од клупата нов блок. - Земи. Послужи се! Во стариот блок имам уште два листа. Денеска купив нов. Славко се изненади. На лицето му заигра весела насмевка.

- И боици немам...

- Знам, штом немаш блок... Еве ти ги овие! Земи и четче!

Влезе учителот и им рече што ќе работат.

Славко почна да црта. Беше смирен и многу радосен.

Разговор:

За кој час се подготвувале учениците? Кој немал ниту блок, ниту боици?

Зошто?

Кој му дал блок и боици на Славко? Кој имал два блока? Зошто?

Зошто Славко бил радосен?

ДРУГАРИ

Учителката почна да им ги прегледува задачите на учениците. Дојде до клупата на Мишо.

- Мишо, каде ти е тетратката? - го праша. - Зар не си ги решил задачите?

- Ги решив учителке! - ѝ одговори Мишо.

Каде ти е тетратката?

- Сум ја... сум ја заборавил дома... Дома ми е.

Некои ученици се свртеа, го гледаа и се смееја. Мислеа дека ја излажа учителката.

Мишо се збунува и поцрвене.

- Чесен збор, ја заборавив тетратката! - рече.

- Добро, Мишо, јас ти верувам! - му рече учителката.

Таа продолжи понатаму да прегледува.

Кога заврши часот, сите излегоа на одмор. На следниот час, Мишо го немаше.

- Каде е Мишо? - праша учителката.

Никој не знаеше да ѝ одговори. Никој не го видел на одморот. Во тој момент некој чукна на вратата. Влезе Мишо задишен и испотен. Во рацете држеше тетратка.

- Еве повелете. Ја донесов тетратката со домашната задача! - ѝ рече на учителката и седна на своето место.

Другарчињата засрамени ги наведнаа главите.

Нови зборови:

потсмевање - исмејување, навреда налути - почнал да се лути, почнал да се нервира

Разговарајте:

Што му рекла учителката на Мишо кога дошла до неговата клупа? Што ѝ одговорил тој? Дали учителката му поверувала? Зошто учениците му се потсмевале на Мишо? Зошто задоцнил Мишо на наредниот час? Што рекол кога влегол во училницата? Зошто другарите ги наведнале главите?

КОЈ ТРЕБА ДА СЕ СРАМИ?

Едно девојче дојде кај продавницата за леб и случајно испушти пари. Тукушто сакаше да ги крене парите, кога тоа го стори едно момче. Тој се наведна, а девојчето викна:

- Не смееш да ги баш! Тоа се мои пари!

Извикна толку силно што сите се свртеа натаму.

- Се разбира, твои се! - рече момчето и ѝ ги подаде парите. - Затоа и ги подигнав за да ти ги дадам.

Девојчето му ги истргна парите од раката и налутено рече:

- Што се вадиш? Ти сакаше да ги земеш?

- Се лажеш, девојче, - учтиво, но навредено шепна момчето.

Тој не очекуваше вакво нешто. Се збуди и поцрвене.

- А зошто тогаш поцрвене? - не престануваше девојчето. - Сега ти е срам! Се срамиш!

Покрај нив стоеше еден човек. Тој го потупка момчето по рамо и го пофали гласно сите да чујат:

- Те посматрам и гледам дека си добро момче! Двапати направи добро дело. Ги крена парите на девојчето - тоа е првото. Поцрвене место неа - тоа е второто.

Девојчето ги слушна овие зборови и исто така поцрвене. Таа бездруго сфати кој треба да се срами.

Нови зборови:

се вадиш - се оправдуваш

Одговори:

Кое од двете деца треба да се срами: момчето или девојчето?

Зошто?

Како ќе постапеше ти, ако беше на местото од девојчето?

Кога девојчето сфатило дека погрешило?

ЗНАМ СО КОГО ДА НЕ СЕ ДРУЖАМ

Семејството на Соња се пресели во друг стан, во друг дел на градот. На Соња и беше многу жал што се раздели од старото училиште. Особено и беше жал што се раздели од Вале. Во новото училиште не познаваше никого.

Заради тоа пред часовите и на одморите не разговараше со никого.

На големиот одмор и пријде Тања и ѝ рече:

- Ти уште со никого не се дружиш?

- Не, - ѝ одговори Соња.

- И јас не се дружам со никого - воздивна Тања. - Девојчињата од нашето одделение се лоши. Лена се прави важна, Нада е лажлива, Снеже кавгаџика...

За секое девојче Тања рече по нешто лошо, само за себе ништо не рече.

- Не знам со кого можеш да се дружиш во одделението, рече Тања.

- За тоа ти не грижи се, - одговори Соња. Со кого ќе се дружам, тоа уште не го знам. Но, знам со кого не треба да се дружам.

Одговори:

- Каде се преселило семејството на Соња?
- Како се чувствувала Соња? Зошто ѝ било жал?
- Зошто со никого не разговарала?
- За што разговарале со Тања на големиот одмор?
- Што и рекла тогаш Соња?
- Зошто ѝ рекла така?

ПРВИОТ СНЕГ

Тино се разбуди, истрча во дворот и викна:

- Снег! Снег! Мамо, снег! Гледај колку снег наврнал!

А мама му рече:

- Добро, сине. Врати се да те облечам во топло, да не настинеш!

- Многу ли е студен снегот? - праша Тино.

- Постуден е од ветерот кој може да ти влезе во коските! - му одговори мајка му.

- Мамо, колку ли им студи на ридот, на полето и на нивите? - се загрижи Тино.

- Ним не им студи. Снегот им е како јорганче. На посевите им е топло.

- А можат ли да замрзнат нивите?

- Ако врз нив има снег, нема да замрзнат.

- Нека врне и нека ги покрие и полињата и планините! - рече Тино и ги пикна рацете во топлите џебови.

ПИСМА ДО ДЕДО МРАЗ

Учителката на учениците им рече:

- На овој час, ученици, секој од вас ќе му напише писмо на Дедо Мраз. Во писмото ќе му каже каков подарок да му донесе и која желба да му ја исполни. А јас, пак, тие писма ќе ги оценам и оценката ќе ви ја запишам во дневникот!

Децата ја гледаа право во очи.

По кратко размислување, тие почнаа да пишуваат.

Вечерта учителката почна да ги прегледува писмените вежби.

По прочитувањето на првото писмо - очите и се насолзија.

По прочитувањето на последното писмо - плачеше.

- Ама што ти стана?! - се чудеше маж ѝ кој седеше пред телевизорот и гледаше една смешна емисија. - Јас се смеам, а ти плачеш.

- Прекрасните мои! - рече учителката. - Како по договор сите писма завршуваат исто:

- ... а најмногу од сè, Дедо Мраз, сакам да му донесеш здравје на Сашко!

Сашко беше болен. Веќе еден месец не доаѓаше на училиште.

Дента пред Нова година учителката и неколку ученици го посетија Сашко. Покрај подароци му ги предадоа и сите писма што неговите другари и другарки му ги напишаа на Дедо Мраз.

Под секое писмо имаше потпис на другарите, по една петка и потпис на учителката.

Разговарајте:

Кога се случил настанот за кој се зборува во текстот?

Што требало да напишат учениците?

Кога учителката ги прегледувала писмените вежби?

Зошто се расплакала?

Која била заедничката желба на децата?

Кога тие го посетиле Сашко?

ДЕДО МРАЗ ДОАЃА

Старата година на својот ѓердан - последниот ден го нанижува. Новата година, еве, брзо, брзо ни се доближува.

Сè е подготвено за највеселиот новогодишен час. Но зошто уште го нема добриот Дедо Мраз?

Децата се нестрпливи, возбудени, од радост пекаат. Топло облечени излегоа - добриот дедо да го чекаат. Но него го нема... Додека снегулките на ветрот се веат, децата весело почнаа да пеат:

Каде си, предобар дедо - зар си го заборави редот? Ќе настапи и полноќен час, а од тебе ни трага, ни глас!

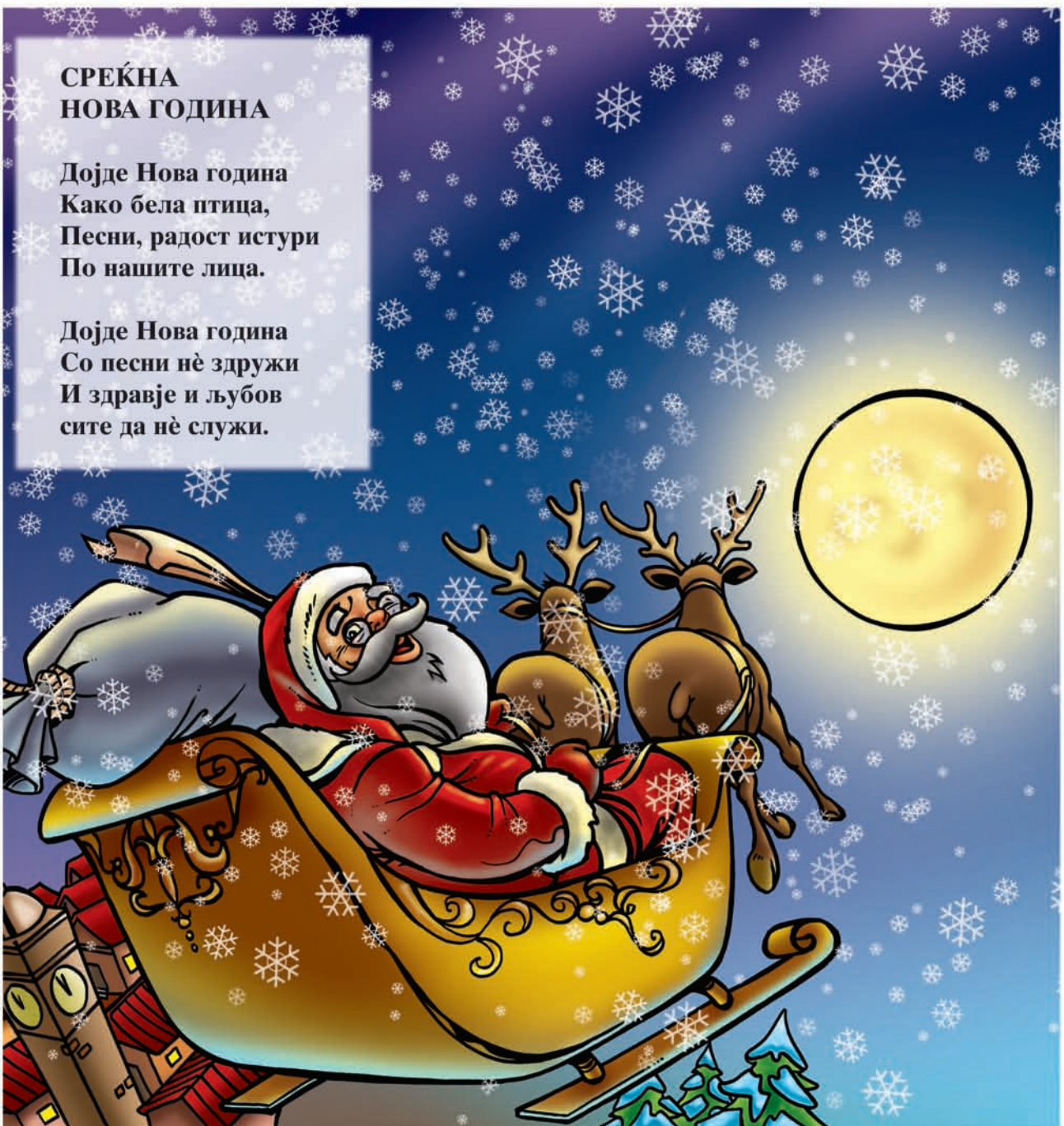
Во тој миг небото, како да се отвори. Белата зимска ноќ од свечено - посвечено проговори:

Дечиња мои, бидете поздравени! Не лутете се, ве молам, не сте заборавени. Токму на полноќ ќе бидам кај вас... Средечни поздрави од вашиот Дедо Мраз.

СРЕЌНА НОВА ГОДИНА

Дојде Nova година
Како бела птица,
Песни, радост истури
По нашите лица.

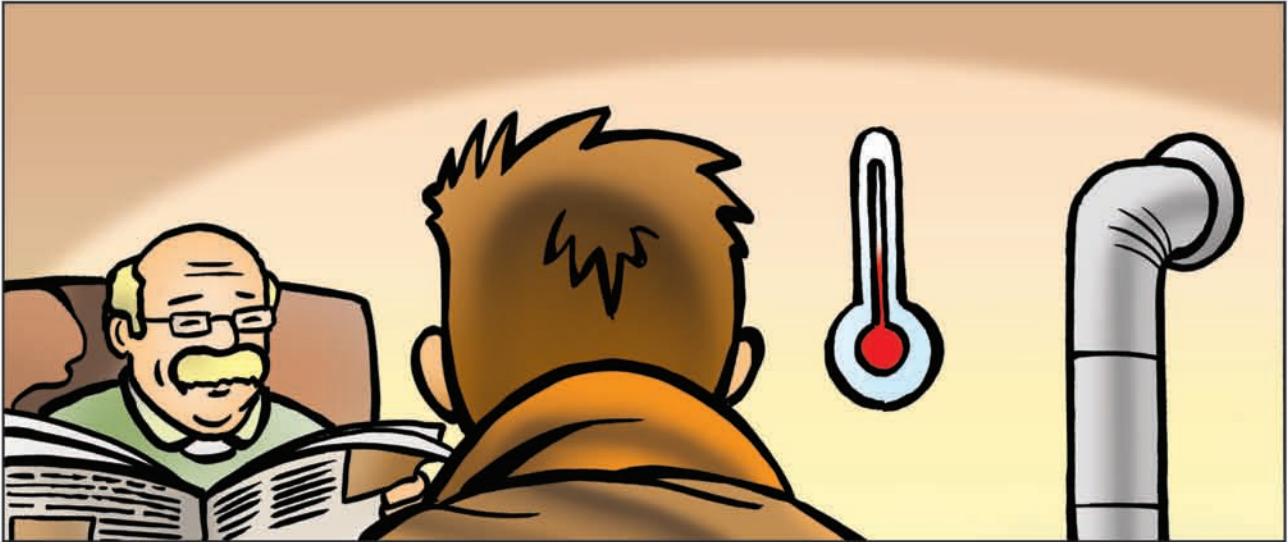
Дојде Nova година
Со песни нè здружи
И здравје и љубов
сите да нè служи.

НАДВОР Е ЛАДНО - ВНАТРЕ Е ТОПЛО

- Леле, дедо! Колку е ладно надвор. Рацеви ми смрзнаа. Ти студи ли тебе? - Ела, внуче стопли се. Мене не ми студи. Внатре е топло. Види колку е температурата.

- Да, тука е топло дедо. Температурата во собава е 25°. Ама надвор температурата сигурно е под нула.

КАКВО Е ВРЕМЕТО

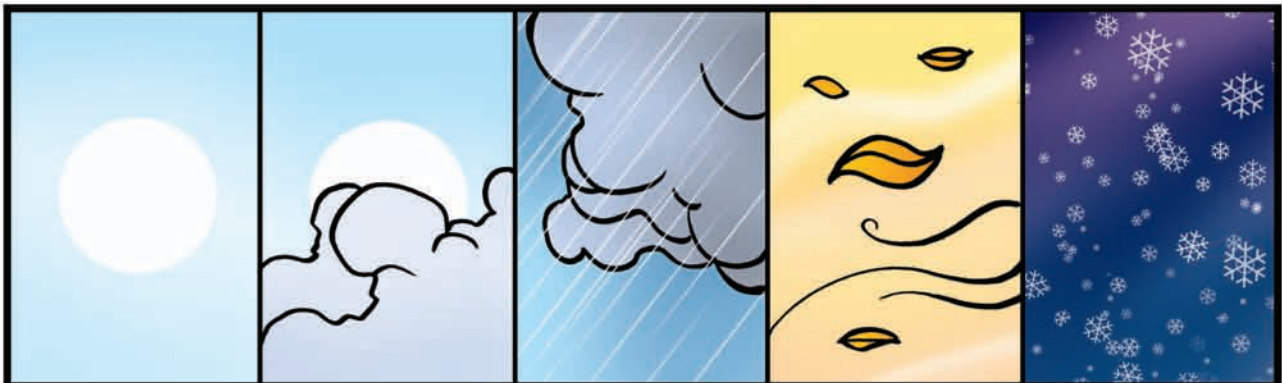
среда

четврток

петок

сабота

недела

сончево
грее сонце

облачно
има облаци

дождливо
врне дожд

ветровито
дува ветер

снеговито
паѓа снег

Вежба:

Какво било времето во среда?
Какво било во четврток?
Во кој ден врнело дожд?
Кога дувал ветер?
Во кој ден паѓал снег?

Задача:

Гледајте ја картата и разговарајте за времето и температурата по градовите.

РАЗГОВОР ВО ЗИМА

- Зошто, бабо, пчели нема да рашират лет?
- Цел ден, внучко, седат дома, јадат сладок мед.
- А каде е славејчето да разлее глас?
- На југ ојде, мило мое, се плаши од мраз.
- А зошто во ова време пуст е сиот двор?
- Ќе оживи штом ќе дувне ветер развигор.

Кажувајте ја стихотворбата по улоги. Еден прашува, друг одговара.

СНЕГУЛКИ

Снегулки бели
по небото летаат.
Во игри занесено
насекаде шетаат.

Пред портите Дрита
испружила рака
ги гледа, се радува
да ги фати сака.

А тие, снегулките
што сè побелуваат
на раката нејзина
бргу се стопуваат.

ПОЗДРАВ ДО МАЈКАТА

Од сè срце, мила мајко,
прими поздрав в овој час.
Знај: те љубам и те гушкам,
благодарен сум ти јас.

Ти ме учиш, мајко мила,
ме водиш по светол пат -
ти ме учиш јас да љубам
труд и книга, татков кат.

Твоите зборови звучат мило,
мила мајко, секој час.
Мене твојот лик ме гали
каде и да бидам јас.

Разговарајте:

- Кој ѝ испраќа поздрави на мајката?
- Зошто синот ѝ благодари на својата мајка?
- На која дата е празникот на мајката?
- Со што ќе ја израдуваш на тој ден твојата мајка?

Вежба:

Напиши честитка со која ќе ѝ го честиташ празникот 8 Март на својата мајка или на наставничката.

Споредувај!

Исказот светол пат во песната има преносно значење и упатува на помислата дека мајката правилно го учи и воспитува своето дете.

Како го разбираш исказот: Си тргнал по лош пат?

И ЗБОРОВИТЕ МОЖАТ ДА ЛЕКУВААТ

Хана е мало девојче, но добро ги разбира возрасните. Таа е бистро девојче.

Едно попладне мајка ѝ се врати од работа нерасположена. Беше изморена и ја болеше главата. Само што влезе, Хана ја прегрна својата мајка со раширени раце. Како да го виде заморот на мајчиното лице и започна да ѝ зборува:

- Мамо, денеска во училиштето наставничката ни постави вакво прашање:

- Кого најмногу го сакате?

Јас веднаш одговорив:

- Најмногу ја сакам мама зашто таа е најдобра мајка на светот.

Мајката се насмеа. Наеднаш како да ѝ помина и заморот и главоболката. И се стори дека тие зборови ја излекуваа.

Одговори:

Како се чувствувала мајката кога од работа се вратила дома?

Кој ја дочекал дома?

Кои зборови ѝ ги кажала малата Хана на својата мајка?

Како се чувствувала мајката кога ги слушнала тие зборови од својата ќерка?

Вежба:

Препиши ги трите почетни реченици од овој текст со ракописни букви.

РАБОТА ВО ГРАДИНАТА

Артан работеше во градината. Кога му се доближивме, видовме дека сади трендафили во три ископани дупки.

- Кога ќе цветаат трендафилите што ги садиш? - го прашав.

- Треба да процветаат во мај, - одговори тој.

- Каква боја имаат трендафилите? - запраша Беса.

- Колку коренчиња толку бои: бела, црвена и сина.

- Ќе има букети во прекрасни бои! - додаде Беса.

- Првиот букет од овие трендафили ќе биде твој, Беса! - ѝ вети Артан.

Очите на Беса светнаа. Заличеа на темјанушки. Но, Беса веднаш се сети дека цвеќето е побаво кога е во градината па рече:

- Не, Артан. Нема да го кинеш цвеќето. Тоа е украс на градината.

Задача:

Писмено одговори на следниве прашања со по една реченица:

Што работел Артан во градината?

Кој дошол во градината?

Што го прашала Беса Артан?

Што ѝ одговорил тој?

Колку бои требало да имаат трендафилите кога ќе расцветаат?

Што сакал Артан да ѝ подари на Беса?

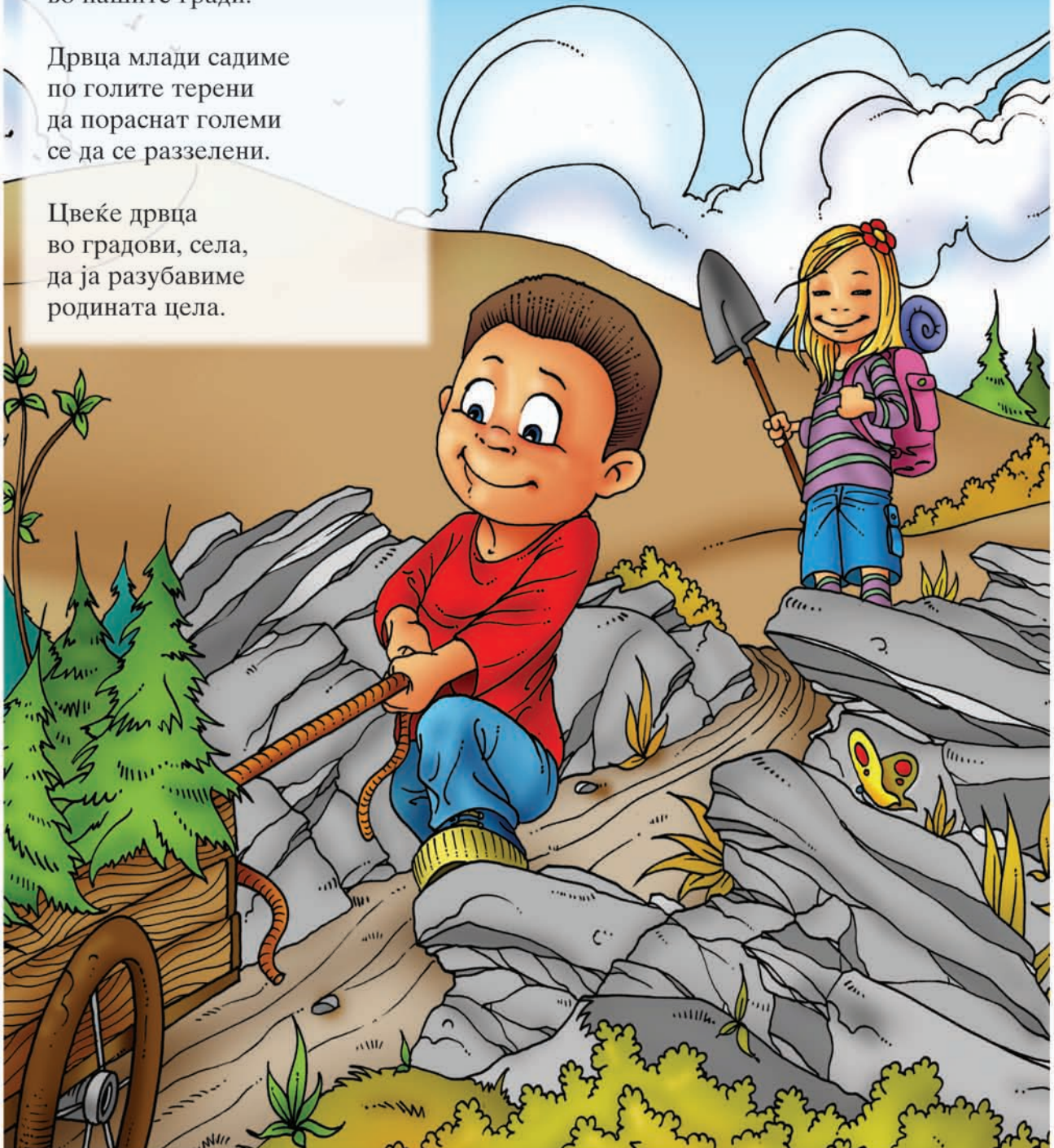
Зошто Беса не сакала Артан да ги кине цвеќињата?

ЕКОЛОШКИ ПОРАКИ

Природата ја чуваат
и стари и млади,
свежина да блика
во нашите гради.

Дрвца млади садиме
по голите терени
да пораснат големи
се да се раззелени.

Цвеќе дрвца
во градови, села,
да ја разубавиме
родината цела.

Задача:

Одговори писмено во тетратка:

- Со што придонесуваш за зачувување и разубавување на средината во која живееш?
- Кој се грижи за одржување на зеленилото во вашиот училишен двор?
- Имате ли во училиштето секција за заштита на птици и домашни животни?

АПРИЛИЛИЛИ

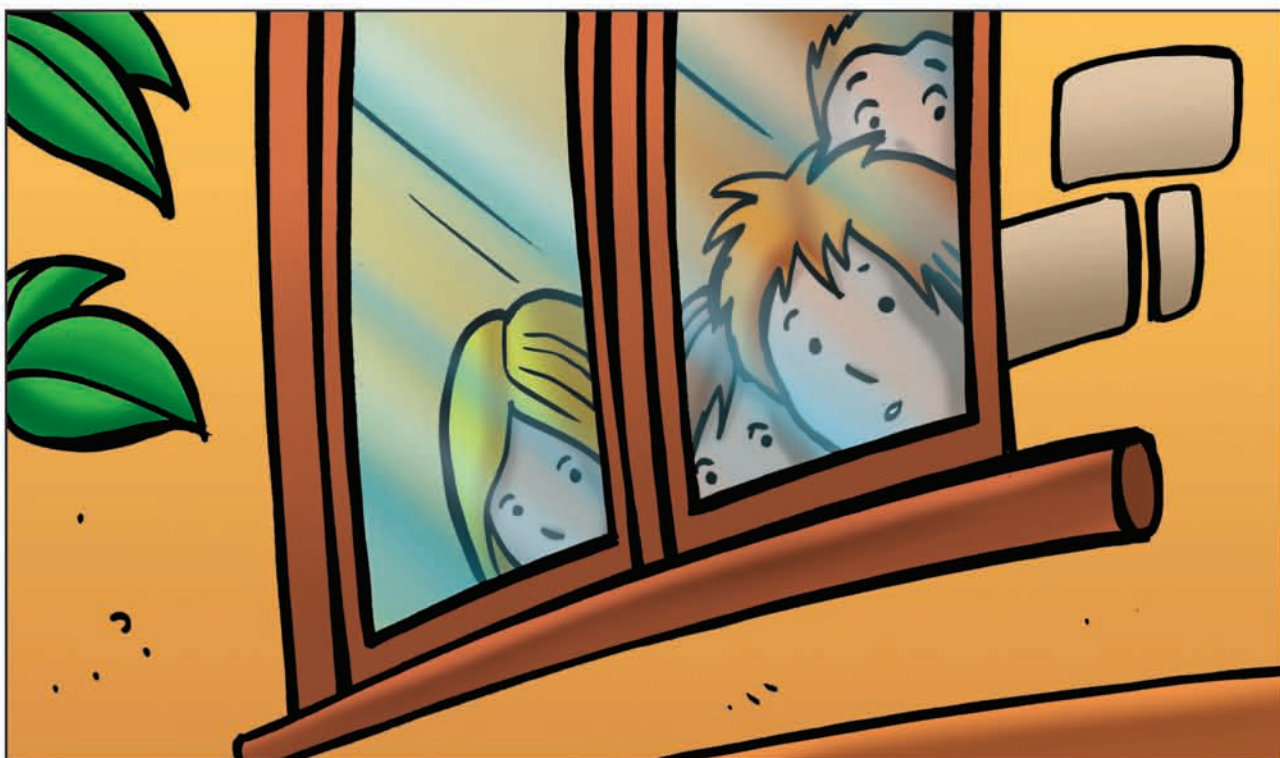
Учителот со побелена коса имаше најдобро одделение со најдобри ученици. Тој многу ги сакаше, а и тие го сакаа него.

Од рана пролет ги водеше на прошетки по околината, играше со нив, а во дневникот никогаш не ставаше единици. Тој беше заборавил како се пишуваат единиците.

Беше први април. Учителот во училницата влезе замислен и со наведната глава. Училницата беше празна. Се зачуди. Ги извади очилата, ги избриша и пак ги стави на носот. Погледна уште еднаш низ училницата и се увери дека учениците ги нема.

- Што се случило? Каде се моите најдобри ученици? Можеби се разболеле? Или, пак, се успале? Но, тие се добри ученици, ќе ги почекам. - зборуваше загрижено учителот.

Седна на катедрата. Го отвори дневникот и запиша нова лекција.

Потоа отиде до прозорецот. Ја стави раката да се заштити од сонцето и изненадено викна:

- Леле, падобранци! Целото небо со падобранци!

Наеднаш учениците излегоа од под клупите и стрчаа кон прозорците за да ги видат падобранците.

Белокосиот учител им рече:

- Априлилили!

Падобранци, се разбира, немаше. Учениците седнаа на своите места со наведнати глави. Сакаа да се пошегуваат со својот добар учител, но тој знаеше дека на први април сите се шегуваат па и тој се пошегува. Тој смислил поубава шега од неговите ученици.

Вежба:

Раскажи некој доживеан настан, во училиштето во кое учиш.

РАНЕТА ПТИЦА

Во раното утро се вивна во лет,
Но само го насре сончевиот свет.

Едно дете со жила птица гаѓа
И полека птицата на земја паѓа.

Несреќно и болно, ене ја збрана,
Нежно ја колве крвавата рана.

Ме погледна тажно и како да рече:
- Погледни што ми стори, раната ме пече!

Се ближи ноќта и ѕвезди се палат
Но јас уште мислам на птицата мала
И на она дете што ја удри грубо.

О, зар толку злоба во срцето носиш?
Зар немаш кон птицата, ни милост ни љубов?!

Нови зборови:

nasre - само што го виде
(сончевиот зрак)

Одговори:

Во кое време од денот се случил настанот?
Опиши ги поетските слики од втората и третата строфа.
Што му се причинило на поетот дека му рекла птицата?
Колку време поетот размислувал за птицата и немилосрдното дете?
Што го прашал детето со стиховите од последната строфа?

Задача:

Раскажи писмено сличен настан за ранета птица, или за домашно животно - милениче.

ТРАЈЧЕ СПАСИ ЕДЕН ЖИВОТ

Од каде дојде ранетата птица никој не виде. Исплашена стоеше на чардакот. Кога ја виде, Трајче се упати кон неа. Чекорите му беа бавни и тивки, зашто внимаваше да не ја вознемири. Птицата неверливо гледаше во Трајчето. Беше подготвена да летне, но при последниот грч да ги рашири крилјата само се подигна со нозете и остана на местото. Трајче ја фати. Таа не можеше да се противстави. Десното крилце ѝ беше скршено. Го рашири повреденото крилце и пред него се отвори спектар од најубави бои. Досега немаше видено таква убавина, па се почувствува пријатно. Нежно ја прифати птицата во дланките и ја донесе до градите. Внимателно ја погали по крилцата.

Истрча од чардакот. Се симна долу во тремот, каде беа неговите родители, баба му и дедо му.

-Видете што фатив! - возбудено рече тој покажувајќи им ја убавата птица.

-Пушти ја, сине, - му рече мајка му.

-Не може да лета, мамо, таа е ранета - одговори Трајче.

-А каде е ранета, сине? - праша татко му.

-Десното крилце ѝ е повредено.

-Дај да видам - ја зеде птицата татко му.

Откако ја прегледа рече:

-Птичкава мора да се лекува.

-Јас ќе се грижам за неа - рече Трајче.

Заедно со птицата се врати на чардакот. Тука ја смести во една картонска кутија, во филцанче и стави вода и ѝ надrobi ситни трошки.

Неколку дена Трајче постојано беше крај ранетата птица. Со сето внимание се грижеше за неа. На третиот ден птицата излезе од кутијата и се прошета низ дрвениот чардак. Беше бескрајно среќен, Еве, неговиот труд не беше залуден. Ја доби заслужената награда: спаси еден живот. Има ли поубаво од тоа да се помогне на изнемоштениот, па макар тоа да биде, дури и птица.

Следниот ден ранетата птица стоеше на оградата од чардакот свртена кон скалите. Кога се појави Трајче, таа ги рашири крилцата и дочека тој да се доближи. Уште еднаш ги протегна крилцата и летна. Таа направи неколку круга и се изгуби во синилото над градот. Трајче стоеше на оградата и радосно мавташе со рацете.

Одговори:

Што забележал Трајче на чардакот?

Како тој и помогнал на ранетата птица?

Што почувствувал Трајче кога птицата оздравела и летнала во синилото над градот?

Како се однесуваш ти кон птиците?

СПЕКТАР ОД БОИ

Надвор врне ситен дожд. Дрвените боички стојат на прозорецот од нивната убава куќичка и разговараат.

Белата боичка:

- Јас сум како млекото, како шеќерот, како снегот.

Црвената боичка:

- Јас сум како божурот. Тој ја има мојата боја.

Зелената боичка:

- Јас сум како нежен лист во пролет. Како тревата. Нивната боја е иста како мојата.

Сината боичка:

- Вашата боја не е како мојата. Јас сум како морето, како небото.

- Нивната боја е како мојата.

Портокаловата боичка:

- Јас сум како портокал, како морков.

Розовата боичка:

- Јас сум како расцветана роза.

Дождот престана. На хоризонтот се појави сонце и виножито.

- Гледајте! - рече портокаловата боичка. Ене ја мојата боја.

- И мојата! И мојата! - викаа боичките.

- Таму ги има сите наши бои. Тоа се нашите бои.

Нови зборови:

виножито - спектар од бои, разнобојни сончеви зраци на небото

божур - црвен цвет

бела

црвена

црна

сина

кафеава

жолта

зелена

СЛАВЕЈ ПЕЕ ВО ГРАДИНА

Славеј пее во градина
На утрина во недела;
Девојка му говореше:
-Ој ти славеј, мило брате,
Ајде да се натпеваме!

Ако мене ти натпееш,
Ќе ти дадам градината,
Градината со цвеќе.
Ако тебе јас натпеам,
Да ми дадеш ливадата.
Мома славеј натпеала
И му зела ливадата,
Ливадата со тревата.

Македонска народна песна

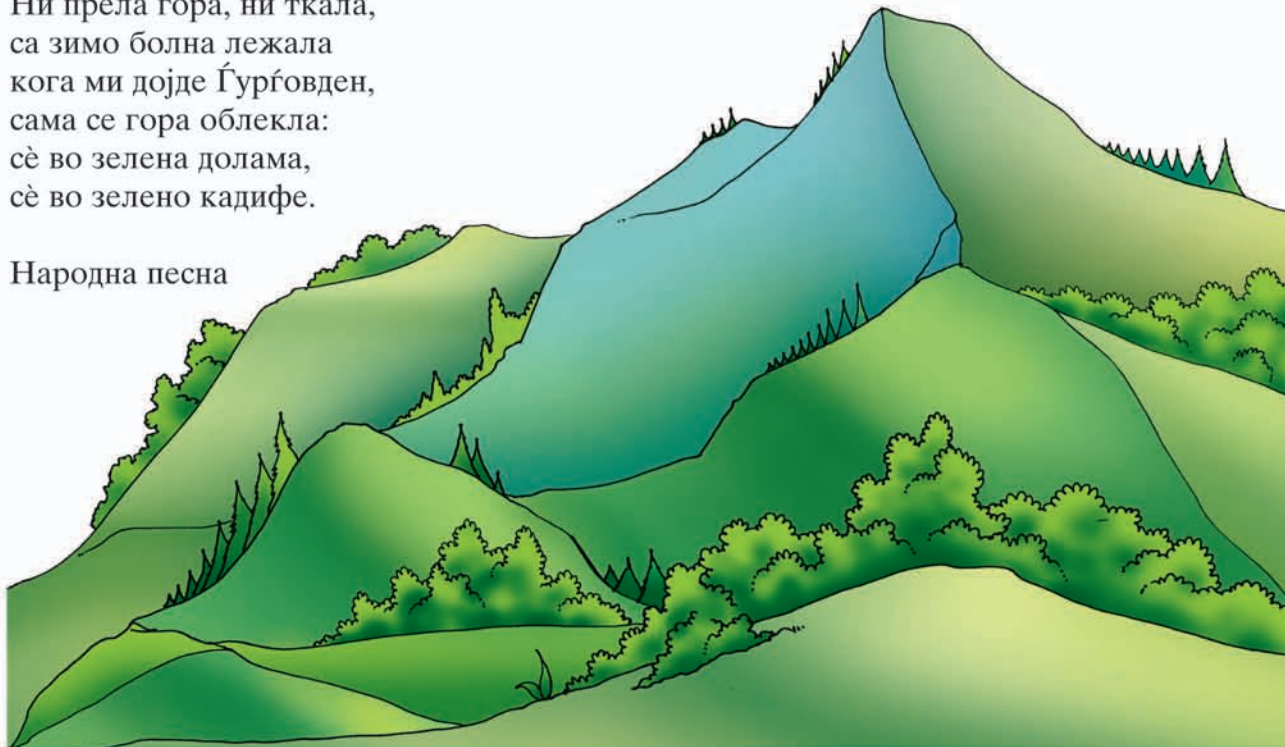
Нови зборови:

да се натпеваме - да се натпреваруваме во пеење

НИ ПРЕЛА ГОРА, НИ ТКЛА

Ни прела гора, ни ткала,
са зимо болна лежала
кога ми дојде Ѓурѓовден,
сама се гора облекла:
сè во зелена долама,
сè во зелено кадифе.

Народна песна

Одговори:

Зошто гората преку зимата е болна?

Какви промени настануваат во гората со доаѓањето на пролетта? На што се должат тие промени?

НА СРЕД СЕЛО

Зурли трештат на сред село,
тапан чука: рум, дум, дум,
Млади моми и ергени
до две ора вијат.

Оздол иде стар, бел, дедо,
засукал мустаќи,
Право тргна на оро то
и тој да се фати.

Го видела баба Неда
како дедо игра:
- Кај отиде старо, аро
оро да им грдиш?

Народна песна

ПЕЈО СО ТУЃИ ЧИЗМИ НА ОРО

На Велигден Пејо немал чевли за на оро. Позајмил едни чизми од соседот - чорбацијата, дошол сретсело и се фатил на танец. Се разиграл, Пејо, се разиграл на сретсело, камења корне со чизмите.

Го видел чорбацијата, и му се сторило дека ќе ги искине Пејо со играње, па му рекол:

- Море, Пејо, полека, ми ги искина чизмите, што ќе обујам јас утре!

Слушал Пејо ама слушнале и сите на оро то дека Пејо игра со туѓи чизми.

Се навредил Пејо и веднаш ги собул и му ги фрлил чизмите на чорбацијата. Тоа го гледал друг чорбација, го повикал Пеја настрана и му шепнал да отиде кај него а жена му да му ги даде неговите чизми.

Отишол Пејо кај чорбацијата и за миг се вратил пак со чизми. Се вратил и пак го повел танецот.

Кога поминал пред овој чорбација, тој уште посилено од првиот почнал да вика:

- Рипај, Пејо, нарипај се, искини ги, стопанка им, јас не ги жалам. Ми дал господ, нови ќе си купам.

Кога Пејо го слушал ова, веднаш зас- танал. Ги собул и овие чизми и му ги фрлил и на овој чорбација како на првиот, велејќи му:

- На ти ги, чорбаџи, твоите чизми, јас ќе си играм со моите - и го повел танецот бос.

Одговори:

Итар Пејо е прост но многу итар селанец од Мариово. Тој е јунак во многу македонски народни приказни, но и во повеќе куси раскази од македонскиот писател Стале Попов. Како е претставен Пејо во овој расказ?

ДВОЛИЧНИ ПРИЈАТЕЛИ

Еднаш штркот ја поканил лисицата на гости. Ставил млеко во едно тесно грне и надробил леб.

- Добро дојде, кумо лисо! Повели, касни од попарава. Не срами се.

Лисицата се вртела околу грнето, но не можела да ја пикне муцката во него и не каснала ништо.

Штркот со долгиот врат и клун сам си ја изел попарата.

По некое време лисицата го поканила штркот на гости. Зготвила каша и ја ставила во една плитка чинија.

- Повели, пријателе! Касни од кашава. Не срами се.

Штркот клукнал со клунот, но не можел ништо да дофати.

Лисицата сама си ја излапала кашата.

според народна приказна

Народна поговорка: Што си надробил - тоа ќе јадеш

Вежба:

Прераскажи ја онаа народна приказна на македонски литературен јазик според следниве прашања:

- Кого го поканил штркот на гости?
- Што му понудил тој на гостинот?
- Зошто гостинот ништо не каснал од попарата што ја надробил штркот?
- Кој ја изел попарата од грнето?
- Што се случило неколку дена подоцна?
- Со што го почестила лисицата штркот?
- Зошто тој не можел да касне од кашата на лисицата?
- Кој ја изел кашата?
- Објасни го изразот дволични пријатели со други зборови.

Одговори:

Кои се главните ликови во оваа приказна?

Што мислиш за постапката на штркот и на лисицата?

Во каква врска е народната поговорка „Што си надробил тоа ќе јадеш“ со оваа народна приказна?

Задача:

Запиши неколку народни поговорки од твојот роден крај.

МАЈ

Месеот мај народот го нарекол **ѓурѓовденски**. На тој ден се китат портите на куќите со врбови и тополови гранчиња, а девојчињата се нишаат на нишалки, закачени на зелени стебла, за да бидат здрави и убави.

Се сеќавам дека има и една трева што се вика лепавец. На Ѓурѓовден мајките ја фрлаат таа трева врз облеката на своите ќерки и велат: - Да се лепат по тебе убави и умни момчиња.

Во мај узреваат и првите цреши, кои се ставаат на увото како обетки за да бидат децата црвени како нив. Поради тоа го носи и името **Црешар**.

извадок од книгата „Свездени пернициња“

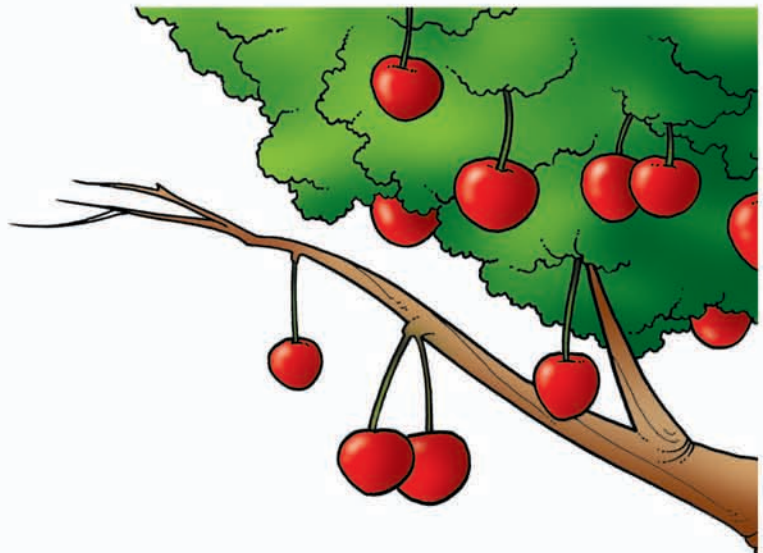
НИШАЛКА

На нишалка Ѓурѓа пее,
Ѓорѓи слуша и се смее.

- Ела Ѓурѓо, ѓеврек јадам
и на тебе ќе ти дадам.

Ѓурѓа вели: - Не сум гладна,
- го погледна, в трева падна.

И заедно сега пеат,
ѓеврек јадат и се смеат.

Вежба:

Гурга и Горѓи пејат
Пеи Горѓи

Пеи Гурѓо
Горѓи и Гурга седат и пее

Задача:

Кажи ги правилно речениците во кои има грешки, а потоа напиши ги во тетратка.

КОЈ БИЛ ВО ПРАВО

Адријан и Фатмир биле другари. Еден ден нашле куче на патот. Тоа било болно. Кривело со една нога. Го зеле и го однеле на ветеринар. Тој му ја преврзал ногата и им дал лекови за кучето. Пари не сакал да им земе. „Прв пат доаѓате!“ - рекол.

- Да го носиме дома? - прашал Адријан.

- Моите родители не сакаат куче. - рекол Фатмир.

- Добро, јас ќе го земам. - рекол Адријан.

Адријан и неговиот татко му направиле куќичка и решиле да го викаат Блеки. Кога оздравело кучето, Адријан и Фатмир го шетале во блиската шума. Еднаш, шетајќи го, се скарале.

- Мое е кучето, рекол Фатмир.

- Мое е кучето, рекол Адријан.

Ненадејно, две големи кучиња се стрчале по Блеки.

Фатмир од страв се искачил на едно дрво.

Адријан зел еден стап да го бран и Блеки и да ги брка кучињата.

По некоја минута дотрчал еден ловец и ги смирил неговите кучиња.

- Чие е кучево? - прашал ловецот.

- Мое е, рекол Адријан.

Фатмир се симнал од дрвото и молчел.

Одговори:

Каде го нашле кучето Адријан и Фатмир?

Каде го однеле? Што заклучуваш од оваа нивна постапка?

Од која постапка се гледа дека едно од децата повеќе го сака кучето?

Зошто Фатмир се качил на дрво?

Зошто молчел?

МУСКУЛИ

Лица: девојче (на десетина години),
момче (нејзин брат на седум-осум години)

Девојчето: (Го буди своето братче, му го оттргнува ќебето и пее:

Стани, стани, бато,
одамна изгасна свезденото јато.

Момчето: (Ја извлекува главата од под ќебето)
Што си се развикала пред зори? Какво свездено јато?
Не си со твојата литературна секција.

Девојчето: (повторно потпевнува)
Стани, стани, бато,
надвор свети сончево злато, сончево злато...

Момчето: (од под ќебето)
Иш. Иш, немој повеќе да ми кракаш!

Девојчето: (Налутено)

Добро, но да знаеш дека ќе ѝ кажам... (Ја зема метлата и почнува да ја мете собата, потоа доаѓа до шкафчето и се обидува да го помести. Одеднаш застанува. Приоѓа до братчето, му ја извлекува раката од под ќебето. Леле, бато, какви мускули ти имаш! Ти имаш најцврсти мускули во цело четврто одделение, а можеби и во петто. Живми мајка!

Момчето: (ја извлекува главата од под ќебето, се смешка)

А, што велиш: како Тарзан!

Девојчето: Ама, каков Тарзан, ти за него си Тарзан! А ние, девојчињата, ништо. Како мармалад, како локум, како тесто... Ете, јас не можам да го поместам ни она мало шкафче, а морам да ја изметам собава пред да дојде мама.

Момчето: (Покажува со прст) Она ли е тоа шкафче?

Девојчето: Да.

Момчето: (Скокнува од креветот, застанува пред шкафчето, ја витка раката во лактот и ги пофаќа своите мускули. Потоа го зема шкафчето и го пренесува на друго место.)

Девојчето: (Го зема ќебето од креветот, ја зема и перницата и ги сместува во плакарот)
Благодарам, бато!

Момчето: А, во тоа ли е штосот?!

Девојчето: (Со потсмев) Твоите мускули, бато, се како локум.

Момчето: (Трча по сестра си, а таа бега со што и двајцата ја напуштаат сцената).

Одговори:

Зошто сестричката го разбудила своето помало братче?

Како братчето се однесувало кон неа?

Како сестричката го надитрила братчето за да го помести шкафчето?

Што му рекла?

Што е смешно во овој текст? Одговорот најди го во последните три реченици од текстот.

Драматизација!

Читајте го овој текст по улоги: една ученичка нека ги чита зборовите на девојчето, а еден ученик - зборовите на момчето.

Таквото читање се вика драмско читање.

Кај драмското читање нужно е да се имитира (подржува) говорот на ликовите во текстот.

ИНСЕКТИ

ШТУРЧЕТО МИ ПЕЕ

Огреала месечина,
во ноќта светлост лее.
Под мојот прозорец
штурчето песна ми пее.

И додека заспивам
со песната гласна,
јас чувствувам полека,
раснам, раснам...

Во песната „Штурчето песна ми пее“, авторот искажува чувства и расположби предизвикани од пеењето на штурчето. Текстовите во кои до израз доаѓаат чувствата и расположбите се викаат **лирски текстови**.

Задача:

Напиши по две реченици за полезни и штетни инсекти.

Ако досега не сте знаеле:

Во Кина, земјата на свилата, луѓето отсекогаш чувале штурци - музичари. Ги чувале во специјални простории и во кафези. Додека луѓето во зимно време смрзнувале од студ, на штурците им било топло и пријатно на температура од 33°C.

И денес на пазарите во Кина се продава опрема за одгледување "мали домашни музичари".

Летајте, пчелички мои
Од шарен цвет на цвет,
Донесете и за мене
Една тона мед.

1 тон (тона) - 1000 кг

РИБАРОТ И НЕОБИЧНАТА РИБА

Си врвеше еден ден рибарот дедо Гого, покрај реката, со јадицата преку рамо и торба на грбот. Си одеше да руча и да прилегне малку.

Кога наеднаш - оп! Нешто го тупна по грбот. Се сврте дедо Гого, гледа - никој нема. -

Стар сум веќе па ми се причинуваат разни работи - си помисли дедото и продолжи да оди. Кога, сеќава, нешто мрда во торбата, го удира по грбот.

- Што ѓавол е сега ова? Глушец ли е, жаба ли е, птица ли е?

Сирна во торбата, и што ќе види - риба!

- Од каде ти, несреќнице? - се зачуди дедото. - Од дрво ли падна, од облак ли слета?

- Од водата излегов, дедо! - рече рибата тажно. - Јас секогаш скокам високо над водата, но никогаш не сум скокнала во рибарска торба.

- Штом скокнеш во неа, готова си! - рече дедото.

- Што ќе ми правиш, дедо? - праша необичната риба.

- Ќе те испржам.

- А потоа ќе ме пуштиш, нели? - рече рибата.

- Потоа ќе те вечерам, рече дедото.

- А потоа ќе ме пуштиш, нели? - пак праша рибата.

- Ех, несреќнице! Ти си многу, многу наивна. И не лути се, ама простачка си.

Како можам да те пуштам пржена и вечерана.

Тој ден владееше голема горештина, сонцето луто печеше врз ќелавата глава на дедо Гого, па тој се запре крај еден извор, под едно дрво, да се напие вода.

Се наведна старецот над бистриот извор, заборавајќи дека има торба на грбот. А торбата се отвори, од неа испадна рибата и плусна во водата.

Нови зборови:

необичен - не е како другите, редок, малку познат скоро и да го нема;
наивен (наивна) - прост (проста)

ТАЈНА

Лота Кернвер и Луиза Палфи се деца на разведени родители. Луиза живее со татка си во Виена, Австрија, а Лота со мајка си во Минхен, Германија. Се запознаваат случајно на летување.

Лота Кернер доаѓа на летување на Баилско Езеро. Децата и воспитувачите многу се изненадиле кога ја виделе Лота. Таа многу личела на Луиза Палфи од Виена. Луиза дури ѝ се налутила и силно ја удрила со нога во потколеницата, само заради тоа што била иста како неа.

Потоа тие се спријателуваат и еден ден водат ваков разговор:

„Дали татко ти е одамна умрен?“ - прашува Луиза.

„Не знам“ - вели Лота. „Мама не зборува никогаш за него, а јас не сакам да прашувам.“

Луиза кимна со главата. "Јас за мајка ми воопшто не можам да си спомнам.

Порано на клавирот на татко ми стоеше една голема нејзина слика. Еднаш тој ме затече кога ја посматрав. А, следниот ден ја снема. Веројатно ја заклучил во бирото“.

„Па и ти имаш девет години?“ прашува Луиза.

„Да“, и потврдува Лота. „На 14 октомври ќе наполним 10“.

Луиза се исправи како свеќа. „На 14 октомври?“ - праша.

„На 14 октомври“ - одговори Лота.

Луиза се наведна кон неа и прошепоти: „Јас исто така!“

Лота се здрви како кукла.

Двете деца се гледаат в очи како занесени...

„А каде си родена?“ - прашува Лота.

Луиза одговара тивко и колебајќи се, како да се плаши: „Во Линц, на Дунав!“

Лота помина со јазикот по сувите усни. „Јас исто така!“

Лота прозбори полека: „Јас имам една фотографија од мама во шифоњерот“.

Луиза скокна на нозе. „Покажи ми ја!“ - ја повлече Лота од столот и излегоа надвор од градината.

Во детскиот дом, Лота забрзано пребаруваше по својот шифоњер. Под купот од алишта извлече една фотографија и ѝ ја подаде на Луиза, која трепереше целата.

... Нејзините очи цврсто се впиваа во лицето на жената. Лицето на Лота со големо очекување е вперено кон Луиза. Луиза исцрпена од толку среќа, ја спушти долу сликата и кимна пресреќно со главата. Потоа ја притисна фотографијата на своите гради и прошепоти: „Мојата мама.“

Лота ја прегна силно. „Нашата мама!“ Двете девојчиња се притискаа едно до друго. Зад тајната која тукушто се откри, чекаат нови загатки, други тајни.

извадок од романот: "Двојната Лота"

Нови зборови:

загатка - нешто тајно, таинствено;

тајна - нешто непознато, необјаснето, што не се гледа, што не смеат да го знаат други;

(ме) затече - (ме) најде, ме виде;

колебајќи (се) - се двоуми;

трепереше - се тресеше;

кимна - мрдна (со главата), ја заниша главата;

Одговори:

Каде живеела Лота Кернер? Со кого?

Со кого живеела Луиза во Виена?

За што разговарале тие еден ден?

Зошто Луиза била исправена како свеќа а Лота здрвена како кукла кога дознале на која дата се родени?

Во кое место биле родени?

Која била тајната што ја дознале?

Што рекла Луиза откако ја видела фотографијата? Што рекла Лота?

Што дознале двете девојчиња од меѓусебниот разговор?

Прочитај ги уште еднаш последните четири реченици. Што најавува последната реченица? Што очекуваш да се случи по летувањето?

НАЈУБАВОТО ДЕТЕ

Една мајка тргнала да му носи јадење на своето дете кое било во училиште. Една непозната жена, ја видела и ја прашала:

- Каде одиш?

- Одам во училиште да му однесам нешто на детето да јаде.

- И моето дете е таму - ѝ рекла - ќе ти дадам нешто и нему да му однесеш!

И ѝ дала нешто завиткано во хартија.

- Ама јас не го познавам твоето дете! - рекла жената.

- Види - ѝ рекла другата жена - кое дете е најубавото, тоа е моето дете!

И тргнала мајката кон училиштето, го понела и тоа што ѝ го дала жената и гледала, гледала, ама од нејзиното дете поубаво немало! Затоа сè му дала на своето дете.

На враќање повторно ја сретнала другата жена, и ја прашала:

- Му го даде ли на моето дете она што му го пратив?

- Искрено ќе ти кажам, ти ми рече да му го дадам на најубавото дете. Јас гледав, гледав - ама моето дете беше најубаво и нему му дадов сè!

МАЛКУ - МНОГУ

Дедо често ни раскажуваше една приказна за човекот што дошол на гроздобер кај својот пријател. Го обрале лозјето а пријателот му рекол на домаќинот:

- Еј, пријателе, како не си се сетил да го посадиш со лозје целиот рид, па да береме и цела седмица.

- Арно велиш, - му рекол стопанот на својот пријател, - ама не стигаат рацете.

Кога дошла пролетта, стопанот го поканил својот пријател да копаат лозје. Се согласил пријателот и дошол. Ископал само еден ред. Испотен и изморен рекол:

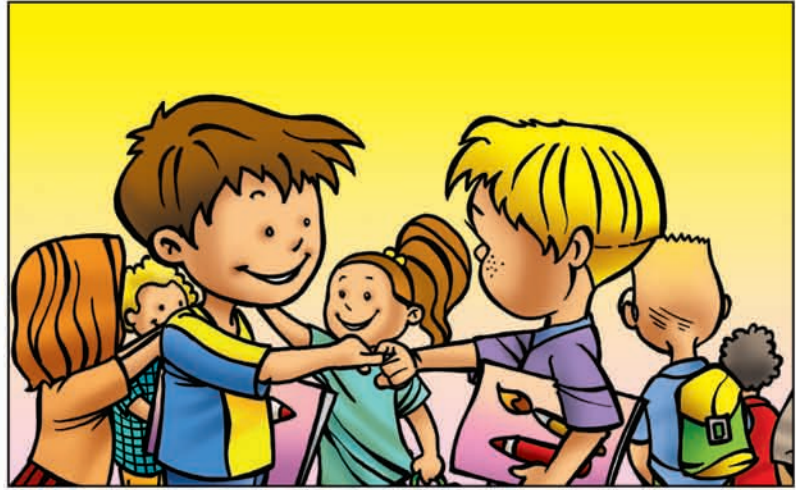
- Многу редови лозје си посадил пријателе! Место неколку реда, си посадил, речиси, цел рид.

- Е, пријателе, тоа е истото лозје што есеноска го беревме, - му се насмеvнал стопанот на својот пријател.

КРАЈ НА УЧЕБНАТА ГОДИНА

Еј, по толку труд и напор
дојде весел летен час...
Учителе, школо, збогум,
нова радост блика в нас!

Со весела песна сите
одиме низ роден крај.
Не чекаат гори, реки
Преспа, Охрид, сончев сјај.

Одговори:

На која дата завршува учебната година?
Што им велат тогаш учениците на учителот и на училиштето?
Каде одат децата на одмор преку летото?

Задача:

Прочитај го текстот „Благодарна мечка“ на стр. 39 од учебников. Потоа препиши го тестот во тетратка. За секое прашање се дадени по три одговори, од кои само еден е точен. На прашањата одговарај со заокружување на буквата пред точниот одговор.

ТЕСТ

1. Каде седела жената?

- а.) под сенка
- б.) во куќата
- в.) на клупа

2. Кој се појавил?

- а.) една овца
- б.) една крава
- в.) една мечка

3. Што имало животното во ногата?

- а.) тревка
- б.) трн
- в.) црв

4. Што направила жената?

- а.) го погалила животното
- б.) му дала парче леб
- в.) го извадила трнот од ногата

5. Што направило потоа животното?

- а.) почнало да пее
- б.) ја зело празната колепка
- в.) го зело плетивото на жената

6. Како ѝ се заблагодарило животното на добрата и храбра жена?

- а.) ѝ донело полна колепка круши
- б.) ѝ донело полна колепка јаготки
- в.) ѝ донело полна колепка дренки

Точните одговори ќе ви ги каже наставникот. За точен одговор на прашањата со доби-ваат по 5 бода.

За освоени 25-30 бода се добива оценка петка, за 20 - четворка, за 15 - тројка, за 10 - двојка и за 5 и 0 - единица.

СОДРЖИНА

Среќен почеток	3
Нашето училиште	4
Еве нè во школо пак - Бошко Смаќоски	5
Простории во училиштето	5
Во училиницата на четврто одделение	6
Клупа на клупа се жали - Васил Куновски	7
Семејството	8
Родители и деца	8
Очите мамини - Бошко Смаќоски	9
Чие е девојчето - Владо Јурченко	9
Браќа близнаци - Томе Богдановски	9
Нашиот дом	10
Поздравување	11
Запознавање - претставување	12
Момче - девојче	13
Град	14
Скопје - Васил Куновски	14
Полицаец - С. Марсек	15
Село	16
Желбата на дедо - Б. Киранциски	16
Сообраќај и сообраќајни средства	18
Сообраќајните знаци - наши пријатели - М. Симоновски	19
Татковина	20
Со нас расне и нашата татковина - според О. Николова	20
Честитка за 8 Септември - Душко Аврамов	21
Татковина - Ванчо Николески	21
Учиме да читаме македонски - печатни букви	23
Колку вреди човекот - Љ. Ршумовиќ	35
Пол - род	35
Учиме да броиме	36
Денови во неделата - Боро Ситниковски	37
Часовник - Цане Андреевски	38
Домашни и други животни	39
Е тоа е лошо - В. Оседев	39
Благодарната мечка - Словенечка народна приказна	39
Растенија	40
Плодови и семе	40
Сончогледи - Рајко Јовчевски	40
Година, месеци и годишни времиња	41
Месеците - М. Атанасовски	41
Годишни времиња - Ванда Хомотска	41
Јазик	42
Јазик, писмо, современо писмо	42
Збор, реченица, текст	43
Лирие и Агим разговараат	43
Се барале, не се нашле - Велко Неделковски	43
Реченица	44
Основни членови на реченицата	45
Потврдна и одречна реченица во македонскиот јазик	46

Видови реченици според содржината	47
Песна за интерпункциските знаци - Глигор Поповски	48
Најголемото срце - Иванчо Митревски - Мајсторот	49
Именки - сопствени и општи	50
Глаголи	51
Азбука - Македонска кирилица	52
Учиме да пишуваме - ракописни букви	53
Читање - Литература	65
Збогум птици - Ненад Цамбазов	65
Емил, мајка му, баба му и Пони - Ерих Кестнер	66
Зимница - Фрањо Доленец	67
Волшебниот збор - Е. Марковска	68
Во самопослуга - В. Станојчиќ	69
Кај забелекар - Алекса Миќиќ	70
Во амбуланта - Мирјана Бурзан	71
На час по ликовно - Нада Зекманово-Јакимоска	72
Другари - В. Станојчиќ	73
Кој треба да се срами	74
Знам со кого да не се дружим - В. Сутјеев	75
Првиот снег - Ристо Давчевски	76
Писма до Дедо Мраз - Бошко Смаќоски	77
Дедо Мраз доаѓа - Киро Донев	78
Надвор е ладно - внатре е топло	79
Какво е времето	79
Разговор во зима - Пени Трповски	80
Снегулки - Фејзи Бојку (Препев Р. Јовчевски)	80
Поздрав до мајката - Цане Андреевски	81
И зборовите можат да лекуваат - Костадинка Ѓорѓијоска	82
Работа во градината - Љутви Руси	83
Еколошки пораки-Ѓорѓи Ѓорѓиевски	84
Априлилили - М. Матицки	85
Ранета птица - Френсис Исарнис (Препев В. Подгорец)	86
Трајче спаси еден живот - Тихо Најдовски	87
Спектар од бои	88
Славеј пее во градина - Македонска народна песна	89
Ни прела гора, ни ткала - Народна приказна	89
На сред село - Народна песна	90
Пејо со туѓи чизми на оро - Стале Попов	90
Дволични пријатели - Според народна приказна	91
Мај - Славка Манева	92
Нишалка - Б. Киранциски	92
Кој бил во право - според В. Осеева	93
Мускули - Тома Славковиќ	94
Инсекти	95
Штурчето ми пее - Рајко Јовчески	95
Рибарот и необичната риба - Глигор Поповски	96
Тајна - Ерих Кестнер	97
Најубавото дете - според Ран Босилек	99
Малку-Многу - Томе Богдановски	99
Крај на учебната година - Цане Андреевски	100
Тест	100

Издавач: Министерство за образование и наука

За издавачот:

Бојко Киранџиски

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
ЗА IV ОДДЕЛЕНИЕ

за учениците од други заедници

**Технички уредник
и компјутерска подготовка:**
Александар Сотировски